LAISVE
Semi-Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y., 11417
Tel. MIchigan 1-6887

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y., under the Act of March 3, 1979.

LAISVĖ

THE LITHUANIAN SEMI-WEEKLY

LAISVĖ—LIBERTY
Dukartsavaitinis
Dalyje Queens apskrities (N. Y.) $10.00
Kanadoje $10.00
Kitur užsienyje $12.00
Jungtinėse Valstijose $9.00
Pavienio egzemplioriaus kaina 10 centų

PRICE 10c

No. 64 ★ ★ ★ ★ ★ ★ Ozone Park, N. Y., 11417 Penkt., rugp. (August) 13, 1965 ★ ★ ★ ★ ★ ★ METAI 54-ieji

KRISLAI

Intervencija be kaukės
Klarkas jau nebesijuokia
J. Avyžiaus naujoji knyga
Wagneris ir N. Y. minia

— A. Šilėnas —

Nuo įsivėlimo į Vietnamo karą pat pradžios, mūsų valdžios vyriausias pasiteisinimas buvo, kad mes ten esame Pietų Vietnamo valdžios **prašomi.** Nepridėta, žinoma, kad tai valdžia, kuri laikosi tik mūsų malonės dėka. Bet dabar ir ta kaukė numetama. "Times" (rugp. 11) praneša, kad ambasadorius Lodge informavo Senato komisiją, jog mes nesitrauktume iš Vietnamo, **jei to ir reikalautų Saigono valdžia.**

To ir galima buvo tikėtis, nors kad taip atvirai bus pripažinta, negalima buvo numatyti. Atrodo, kad Lodge nori, kaip tai sakoma, užbėgti faktams už akių. Saigone gali, ko gero, prieš Washingtono norą, susidaryti neutralistinė vyriausybė. Sakoma, kad ten yra nacionalistiniai nusiteikusių karininkų, kuriems nusibodo būti JAV marionetėmis. Net pats dabartinis premjeras zurza.

Taigi, visos kaukės numestos. Mes Vietname, nes mes — Johnsono administracija, taip norime. Bet Amerikos žmonės dar aiškiau pajus, kad tai nepateisinamas, nemorališkas ir beviltingas intervencinis karas.

Kuomet rasistinis Selmos šerifas Klarkas išgirdo apie naują registravimosi balsavimams įstatymą, jis sakė, kad negali tvertis juoku — registruosis, jis sakė, tie "juodi sutvėrimai"? Niekad! Ne jo Selmoje! Bet anądien, kai jis stovėjo ir stebėjo ilgą eilę atėjusių registruotis, šypsena benmatant buvo nutrinta nuo jo plačios burnos. Jis stebėjo jaunus lauko darbininkus, senus raukšlėtus pusininkus, tarnaites, garažų darbininkus, merginas. Jie ėjo prie stalo, už kurio sėdėjo federalinis pareigūnas. Jie buvo registruojami be jokių kliūčių. Ir Džimas Klarkas nieko negalėjo padaryti...

Šis įstatymas dar ne išganymas. Rasistai bandys ir, be abejo, daugelyje vietų ras kelių jį apeiti. Ant kiek federalinė valdžia nuosekliai ir pilnai jį vykdys, dar irgi klausimas. Bet jis sveikintinas jau vien dėl to, kad nutraukė Klarko juoką.

. . . .

Skaityti knygos recenzijas prieš jos pačios skaitymą kartais geras, kartais blogas dalykas. Šiuo kartu labai geras, nes paskatino kuo greičiau knygą perskaityti. Turiu omenyje Jono Avyžiaus "Kaimas Kryžkelėje," kuri išleista Lietuvoje ir premijuota.

Pačios knygos kopijos dar neteko gauti, bet jau skaičiau eilę recenzijų Lietuvos spaudoje, įskaitant teoretinio žurnalo "Komunistas" išsamią apžvalgą "Griežtomis Rembranto spalvomis." Iš kitos pusės, teko skaityti reakcinių kritikų atsiliepimus, ypatingai Gedimino Galvos ilgas recenzijas.

Jau tik iš paduotų citatų dvelkia didžio talento jėga. Iš jų matosi, kad Avyžiaus kalba tokia sodri, gyva ir liaudiška, kad, rodos, į tave visais gyvenimo džiaugsmais, skausmais ir lūkesčiais kalba pati kaimo liaudis. Prisimena Danijos rašytojas Nekso, Islandijos Laksnesas, mūsų pačių "Parduotų vasarų" laikų Baltušis...

. . . .

Praeitą antradienį New Yorke Central parke buvo duotas pirmas simfoninis koncertas po atviru dangumi. Ruošėjai bent kiek nervinosi: Ar susirinks bent keletas tūkstančių žmonių? Juk Wagnerio ir Bethoveno simfonijos—ne kasdieninis eilinio amerikiečio maistas. Ir atsitiko stebuklas — susirinko 70,000 minia! "Times" antraštė sako: "70,000, taip, 70,000."

Singapūras atsimetė nuo Malaizijos

Singapūras. —Rugpiūčio 9 dieną Singapūro pareigūnas Abdul Rahman, ir premjeras Lee Kuan Yew pareiškė, kad Singapūras pasitraukia iš Malaizijos federacijos.

Anglijos imperialistai siekdami palaikyti savo kolonijas pietryčių Azijoje 1963 .metų rugsėjo 16 dieną suorganizavo Malaizijos federaciją ir į ją įjungė Singapūrą.

Singapūras yra ant salos į pietus nuo Malajų pusiasalio, prie Malakos pertakos. Sala yra 27 mylių ilgio ir 14 pločio, ji užima 217 kvadratinių mylių plotą.

Singapūro miestas turi apie 2,000,000 ggyventojų, kurių 80 procentų yra kiniečiai. Tai nuo senų laikų žymus tarptautinis uostas. Taipgi turi metalo ir gumos gaminimo fabrikų, medžio išdirbysčių ir laivų statyklų.

Premjeras Lee Kuan Yew pareiškė, kad Singapūras palaikys ryšius su Britanijos imperija, bet tuo pat metu pakeis savo santykius bendradarbiavimui su socialistinėmis šalimis ir laikysis neutrališkos politikos.

Jakarta. — Indonezijos vyriausybė, kuri kovoja prieš anglų dirbtinai sudarytą Malaiziją, pareiškė didelį pasitenkinimą, kad Singapūras pasitraukė iš Malaizijos.

Londonas. — Anglijos vyriausybė labai susirūpino dėl Singapūro pasitraukimo, nes tas uždoda smūgį jos naujai kolonializmo politikai.

Tokio. — Japonijos vyriausybė ir spauda nustebo sužinoję apie Singapūro pasitraukimą.

Lietuvių filmas laimėjo Lokarno festivalio prizą

Vilnius. — Lokarne, Šveicarijoje, rugpiūčio 1 dieną įvyko 18-tasis tarptautinis kino festivalis. ELTA telegrama iš ten pranešė, kad Lietuvos kino studijos sukurtas filmas: **"Paskutinė atostogų diena"** iškovojo vieną festivalio "Sidabrinių burių" prizą už lyrizmą, jausmų tyrumą ir puikų gamtos pavaizdavimą...

Ta proga Eltos korespondentas pasveikino šio filmo kūrėjus — režisierių A. Žebriūną ir vyriausiąjį operatorių J. Gricių ir paprašė juos tarti keletą žodžių.

—Belieka tik džiaugtis, kad mūsų darbas susilaukė tokio aukšto įvertinimo, — pasakė A. Žebriūnas, — Kurdami filmą, siekėme kino juostoje įkūnyti ir išryškinti mintį, jog gražiam (plačiąja prasme), tyram ir tauriam žmogui įmanoma viskas — netgi prakalbinti nebylius kalnus, o prieš išdavystę ir smulkumą protestuoja visa, kas gera ir gražu...

—"Paskutinę atostogų dieną" filmavome Kryme tose vietose, kurias savo apsakyme piešė J. Nagibinas, — kalba vyriausias filmo operatorius J. Gricius. —Stengėmės įtikinamais vaizdais atskleisti žmonių ir gamtos santykius, operatorinėmis priemonėmis parodyti žiūrovui, kaip mažozoji tyros sielos burtininkė priverčia bendrauti su savimi kalnus.

75,000 protestavo prieš JAV

Nagasakis, Japonija. — Rugpiūčio 9 dieną sukako 20 metų nuo to, kai Jungtinių Valstijų bombonešis numetė į šį miestą atominę bombą. Manoma, kad ji užmušė apie 90,000 žmonių ir kita tiek sužeidė.

Dabar, sukakties metu, virš 75,000 žmonių, daugumoje vietos darbininkų, protestavo prieš JAV agresyvią politiką pietryčių Azijoje, reikalavo uždrausti atominius ginklus, eiti prie nusiginklavimo ir panaikinti JAV karines bazes Japonijoje.

GĖLAS VANDUO IR NAUJI PLANAI

New Yorkas. — Nors per porą dienų lietus padidino gėlo vandens kiekį rezervuaruose,, bet jo kiekis vis dar puola. Rugpiūčio 11 dieną buvo biskį daugiau 43 proc. jų įtalpos.

Miesto majoras Wagneris su naujais planais išvyko į Washingtoną tartis su prezidentu Johnsonu.

Washingtonas. — Jungtinių Valstijų Valstybės departamentas yra keblioje padėtyje. Mat, jis remia Anglijos sudarytą Malaiziją, tuo pat kartu nenori susipykti su taip svarbios Singapūro prieplaukos valdžia.

Washingtone policija puolė taikos demonstrantus

Washingtonas. — Per tris dienas šimtai Jungtinių Valstijų žmonių pikietavo Baltąjį Namą, lankėsi pas senatorius ir kongresmanus reikalaudami baigti karą Vietname.

Demonstrantai suvyko 20-ties metų sukakties minėjimui nuo to, kai JAV metė atomines bombas į Hiroshimą ir Nagasaki miestus.

Penktadienį, rugpiūčio 6 dieną, virš tūkstantis žmonių demonstravo prie Baltojo Namo. Po vaikščiojimo demonstrantai per keturias valandas buvo paskelbę sėdėjimo streiką.

Kalbas sakė 80-ties metų amžiaus presbyterijonų pastorius A. J. Muste ir kiti karo priešai.

Šeštadienį vėl demonstracijos pasikartojo prie Baltojo Namo. Policija areštavo 36 jaunus demonstrantus, būk jie sutrukdė praeinančius šaligatvyje.

Taip pat apie tūkstantis taikos šalininkų laikė susirinkimą prie Washingtono paminklo.

Oakland, Calif. — Apie 200 taikos šalininkų bandė sulaikyti traukinį, kuris gabeno kareivius į prieplauką išvežimui karui į Vietnamą. Apie 500 žmonių pritardami plojo demonstrantams.

Washingtonas. — Tūkstančiai žmonių veikė už taikos reikalus ir rugpiūčio 9—10 dienomis. Virš 1,000 vėl pikietavo Baltąjį Namą, o dar didesnis skaičius laikė susirinkimą prie Washingtono paminklo.

Policija puolė taikos demonstrantus ir rugp. 9 d. areštavo virš 350. Teisėjai tuojau juos teisė už kėlimą netvarkos". Kai kuriuos nuteisė pasimokėti po $50 bausmės, o kitus po 50 dienų į kalėjimą. Nuteistieji užsistatė kaucijas ir kreipsis į aukštesnius teismus.

Washingtonas. —Jau dalis ir Pentagono karininkų mano, kad Šiaurės Vietname JAV bombonešiai bombardavo netikrus raketų įrengimus.

DR. MARTIN KING ATVYKS Į HARLEMĄ

Harleme gyvena keli šimtai tūkstančių negrų. Tai vargingiausia miesto dalis.

Negrų vadas Dr. Martin Luther King ketina pirm rinkimų atsilankyti į Harlemą.

TSRS STATOSI NAUJUS TRAUKINIUS

Maskva. — Laikraštis "Trud" (Darbas) rašo, kad statomi nauji dviejų aukštų traukiniai. Žemesniame bus miegami kambariai, aukštesniame — saule pasideginti, Juose bus prausyklos ir kiti patogumai.

VĖLIAUSIOS ŽINIOS

New Yorkas. — Plaukiant į JAV Vokietijos keleiviniui laivui "Bremen" nuo širdies smūgio mirė jo kapitonas Gunther Hossingas.

Washingtonas. — Grįžęs iš TSRS W. A. Harrimanas sako, kad Tarybų Sąjunga neremia JAV "taikos" plano.

Londonas. — Lėktuvas "B-707", kuris skrido į New Yorką su 165 keleiviais. grįžo, nes ore sugedo vienas iš keturių jo motorų.

Saigonas. — Vietnamiečiai nušovė JAV bombonešį netoli Kinijos sienos, ties Vinhtuy miestu.

Tokio. — Įvyko sprogimas ant Japonijos naftolaivio "Kazu Maru." Nelaimėje 5 žmonės buvo užmušta ir 40 sužeista.

New Delhi. — Anglijai nepatinka, kad Indija nori gauti iš TSRS keturis submarinus.

Americus, Ga. —Rugpiūčio 8 dieną demonstravo virš 700 klaniečių.

Seulas. — Pietų Korėjos valdžia, kuri veikia JAV globoje, ketina pasiųsti į Pietų Vietnamą 15,000 vyrų karui prieš liaudiečius.

Londonas. — Po Singapūro pasitraukimo iš Malaizijos jai gresia pavojus pakrikimo į tris atskiras valstybes.

Karačis. —Pakistano Užsienio ministras Z. Ali Bhutto ragino Indiją laikytis susitarimo Kašmyro reikaluose.

Maskva. — "Pravda" aštriai kritikavo Jungtines valstijas už agresyvį karą Vietname.

N. Bennington, Vt. —Sulaukus tik 45 metų amžiaus mirė novelių rašytoja Shirley Jackson.

Bona. — Vakarų Vokietijoje lankėsi Italijos prezidentas G. Saragatas.

Washingtonas. — sulaukęs 75 metų amžiaus mirė generolas R. Royce.

Karačis.—Pakistanas užmezgė diplomatinius ryšius su Albanija.

Susprogo JAV atomų raketų svarbi bazė

Searcy, Arkansas. —Rugpiūčio 9 dieną įvyko požeminis sprogimas atominės raketos "Titan" bazėje. Ištrūko iš 55 žmonių tiktai 2 civiliniai darbininkai. Kiti buvo užgriūti ir žuvo požemyje.

Washingtone Pentagono militaristai sako, kad pati "Titan" raketa nebuvo sugadinta, tik sugriovė jos bazę (silo). Darbininkai ten dirbo bazės modernizavimui.

Mat, atomines raketas laiko giliai požemyje, nuo 150 iki 200 pėdų, joms specialiai įrengtose bazėse, kur nuolatose yra palaikoma vienoda šilumos ir sausros amosfera, kad jos nesugestų.

Pentagono militaristai sako, kad "Titan" raketa yra 108 pėdų ilgio, sveria 330,000 svarų. Bazės taip įrengtos, kad, atsitikime karo, iš jų galima būtų iššauti raketas. "Titan" raketos galėtų nulėkti apie 6,000 mylių.

Baisus sprogimas

Vienas iš išsigelbėjusių Gary W. Lay **pasakoja,** kad jis buvo pasiimti tam tikrų įrankių viename iš aukštutinių aukštų (viso jų ten yra devyni). Kada su įrankiais bandė leistis žemyn, apačioje įvyko baisus sprogimas ir aplinkui išsiplėtė liepsna. Iš apačios girdėjosi balsai: **"Gelbėkite... Gelbėkite!"**

Kaip jis dasigavo per liepsną iki išsigelbėjimo priemonių, tai jis ir pats nežino.

Rugpiūčio 10 dieną iš požeminių įrengimų buvo iškelta 53 lavonai. Jungtinių Valstijų karo orlaivyno viršininkai laikinai sustabdė modernizavimo darbus. Toje apylinkėje, tam tikroje atstoje viena nuo kitos, yra 18 "Titan" raketų bazių.

Kada susilaikys nuo teršimo prėsko (gėlo) vandens

New Yorkas. — Šis didmiestis, kaip daugelis kitų, kenčia badą gėlo vandens. Nevalia laistyti daržus, medelius, kurių įsigijimui gyventojai nemažai pinigų išleido. Atsargiai vartojamas vanduo lėkščių plovimui ir kitiems būtiniems reikalams. Daugelis rūpinasi, kad didelis vandens taupymas gali sudaryti sveikatai pavojų.

Ir taip yra daugelyje šiaurrytinių valstijų didmiesčių. Ragina spaudoje, per radiją, televiziją taupyti vandenį. Kalba apie planus traukimui vandens iš Erie ežero, iš Niagara Falls krioklio, apie naujus rezervuarus.

Tuo pat kartu spaudoje vis daugiau žinių, kad fabrikai ir dirbtuvės nesvietiškai užteršia gėlą vandenį upėse ir ežeruose. Vien į Erie ežerą, kaip praneša "N. Y. Timeso" korespondentas G. Hill, iš 35 fabrikų ir dirbtuvių išleidžiamas užterštas vanduo, metamos sveikatai pavojingos atliekanos. Tiesa, švarus vanduo dar ima viršų Erie ežere, bet upėse nuo užteršimo net žuvys miršta.

Teisingai sako senatorius Robertas Kenedis, kad be griežto JAV federalinės vyriausybės įsikišimo miestų ir valstijų valdžios vargiai sutvarkys gėlo vandens reikalus. Gi sutvarkyti reikia, ir reikia greitai, kol dar neprasidėjo epidemijos.

Uždrausti atomų ginklus, - popiežius

Roma. — Dvidešimties metų sukaktyje nuo JAV metimo atominių bombų į Japonijos miestus popiežius Povilas VI-sis sakė: "Jau daug kartų mano pirmtakūnas ir aš raginome valstybių vadus uždrausti atominius ginklus.. Šiandien aš tą pakartoju".

Popiežius sakė, kad jis meldžiasi už tai, kad atominiai ginklai nesuardytų taikos, nepanaikintų mokslų atsiekimų ir, galų gale, žmonių gyvenimo Žemėje.

KEISTAS ĮVYKIS

Key West, Fla. — JAV Kraštų apsaugos laivas atvilko iš jūros 160 pėdų ilgio laivelį "Seven Seas", kuriame rado trijų žmonių lavonus. Sakoma, kad dar kitų trijų nėra.

Vieni spėlioja, kad tarp laivo įgulos įvyko sukilimas, kiti daro kitokių prileidimų. Laive rastas 17-os metų gyvas vaikėzas, bet, kol kas, iš jo pasakojimų dar nieko nepaaiškėjo.

Negras pastorius Readus J. Watkins, 34 metų amžiaus, bus pastoriumi metodistų bažnyčioje, kurios virš 300 parapijonų yra balti žmonės.

Palermo, Italija. — Sicilijos saloje valdžia suėmė dešimt Mafijos gaujos vadų.

Washingtonas. — Grįžo iš Pietų Vietnamo ten buvęs JAV ambasadorius M. Tayleris.

LAISVE LITHUANIAN SEMI-WEEKLY

PUBLISHED BY THE LAISVE, INC.

Published Tuesdays and Fridays, except in case of Holidays
102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N. Y. 11417
Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y.
Established April 5, 1911 —— ROY MIZARA, Editor

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year $9.00	Canada, Lat. Amer., per year, $10.00
United States, per 6 months $5.00	Canada, Lat. Amer., 6 months, $5.50
Queens Co., per year $10.00	Foreign countries, per year, $12.00
Queens Co., per six months $5.50	Foreign countries, 6 months, $6.50

Reikalinga visiems žinoti

NAUJASIS "Medicare" įstatymas pradės veikti tiktai 1966 metų liepos mėnesį. Vadinasi, dar per veik ištisus metus jokio medicininio aptarnavimo senyvo amžiaus (sulaukę 65 metų) amerikiečiai neturės. O daugeliui jų, net gal keliems milijonams jų, tokia pagalba labai reikalinga. Jie nesijaučia gerai ir gydytojai jiems yra patarę gulti į ligoninę savo sveikatos pataisymui. Ligoninės lėšas (bendrai apie $30 į dieną) jiems patiems tenka padengti. Taigi jų džiaugsmas, kad jiems naujasis įstatymas pagelbės, yra per ankstyvas. Tik ateityje jie juo galės naudotis, jei dar gyvens ir bus reikalingi.

Taip pat svarbu žinoti, kad dabartinis "Medicare" nepadengia jums gydytojo išlaidų. Už vaistus taipgi patys turėsite pasimokėti. Tačiau įstatymas duoda mums progą apsidrausti ir už metų laiko taip pat gauti ir gydytojui už jo paslaugas arba patarnavimą apmokėti. Bet toks apsidraudimas mums atsieis $3 per mėnesį. Rugsėjo mėnesį jau reikės tokiam apsidraudimui užsiregistruoti ir tuojau pradėti mokėti už apdraudą.

Štai kame pavojus: Yra senyvo amžiaus žmonių, taigi, žinoma, ir mūsų skaitytojų, kurie yra apsidraudę įvairiose apdraudos kompanijose bei įstaigose, arba organizacijose, pav., darbo unijose ir tt. Nemažai jų turi "Blue Cross" ir "Blue Shield" apdraudas. Jie gali pamanyti, kad kadangi dabar turime "Medicare", tai anas jų apsidraudimas nebereikalingas.

Pastebėjome, kad kaip tiktai prieš šitą pavojų savo narius persergsti įvairių darbo unijų laikraščiai. Jie ragina juos nemesti šalin dabartinių apsidraudimų. Reikia laukti iki ateinančių metų liepos mėnesio.

Patarimas labai vietoje. Jį reikia gerai įsitėmyti. Tokį pat patarimą mes duodame ir mūsų skaitytojams.

Pradeda rūpintis ir būkštauti

PRAĖJUSIO pirmadienio (rugp. 9 d.) laidoje "The N. Y. Times" įdėjo ilgą korespondenciją apie tai, kaip mūsų Amerikos kareivių papildyti Pietų Vietname žiaurumai prieš civilinius gyventojus pradeda atsiliepti. Ypatingo dėmesio visur atkreipė vaizdai apie deginamus kaimus. Ypatingą pasibaisėjimą, girdi, sukelia nuotraukose matomi nužudyti vaikai ir moterys. Daugelis žmonių klausia: Nejaugi mūsų armija ten gali praktikuoti tokius žiaurumus?

Bet korespondentas Charles Mohr rašo: "Štai generolas Walt greitai pripažino, kad vienoje tokioje operacijoje mūsų kareiviai užmušė tris vaikus ir vieną moterį. Jis išreiškė apgailestavimą. O marinai pripažino, kad kitoje operacijoje jie sudegino mažiausia 51 bakūžę".

Toliau Mr. Mohr sako: "Vienas vietnamietis stebėtojas, diskusuodamas šituos atsitikimus, kraipė galvą ir sakė: 'Tie 10 metų amžiaus vaikai, kurie matė jų kaimus deginant, sulaukę 15 metų amžiaus, ims į rankas ginklą už Vietkongą (už liaudiečius) ir iki mirties kovos už juos".

Korespondentas prieina išvados, kad tokie žiaurumai, praktikuojami mūsų kareivių prieš civilinius gyventojus, stiprina liaudiečius ir neapsakomai puldo amerikiečių prestižą.

Už atominių ginklų uždraudimą

JAU LABAI seniai pasaulis turi Tarybų Sąjungos pasiūlymą Jungtinėse Tautose, kad atominių ginklų vartojimas būtų uždraustas pasauline sutartimi. Bet tas protingas pasiūlymas tebėra pūsčioje šaukiančiu balsu. Kapitalistinis pasaulis iki šiol nenori nė svarstyti tokį uždraudimą.

Įdomu ir, žinoma, svarbu, kad šiomis dienomis šita tema prabilo katalikų bažnyčios galva popiežius Povilas VI. Paminėjime 20 metų sukakties nuo numetimo ant Hirošimos atominės bombos, Povilas aiškiai pasisakė už atominių ginklų vartojimo uždraudimą.

Toks jo pasisakymas, aišku, yra labai geras dalykas, ir jį nuoširdžiai pasveikins kiekvienas taikos mylėtojas, Bet to neturėtų užtekti. Popiežius turėtų panaudoti savo didelę įtaką tarp katalikų, kad jie visur už tokį reikalavimą kovotų. Ypač popiežius savo įtaka turėtų paveikti katalikų bažnyčios dvasininkiją pasisakyti ir kovoti už šitą Tarybų Sąjungos ir viso socialistinio pasaulio pasiūlymą.

KAS KĄ RAŠO IR SAKO

PAGERBĖ ĮŽYMŲJĮ LIETUVIŲ TAUTOS POETĄ

"Kauno Tiesa" (liepos 22 d.) rašo:

Diena ėjo vakarop. Pilname šešėlių Vytauto vardo parke rinkosi pagyvenę ir jaunimas, vaikai ir seneliai. Jie atėjo pagerbti Vytauto Montvilos, pakirsto fašisto kulkos prieš dvidešimt ketverius metus, atminimą.

Iškilmingą minėjimą atidarė partijos miesto komiteto sekretorius A. Umbrasas, trumpai nubrėždamas poeto gyvenimo kelią.

Tartum šiandien, respublikos jubiliejaus progai, parašytos skamba Vytauto Montvilos eilutės, Mokytojų namų liaudies teatro aktorių deklamuojamos:

"O laisve mylima, brangi
Tu mūsų kelias naujas,
Tu mus srove didžia neši,
Širdyse verda kraujas..."

Aidu tiems žodžiams atsiliepia Skriabino "Etiudas," atliekamas jaunos pianistės I. Šabūnaitės.

Žodis suteikiamas Vytauto Montvilos bendražygiui liaudies poetui Teofiliui Tilvyčiui.

—Šie ąžuolai, šios pakalnės, fortų grioviai, — karštai kalba poetas, — slepia šiurpią istoriją: prieš 40 metų, tariamosios nepriklausomybės laikais, netoliese buvo sušaudyti keturi komunistai. Prieš 30 metų anapus Nemuno—Aleksote — dujomis nuodijami Suvalkijos valstiečiai, hitlerinės okupacijos metais čia, prie stadiono, buvo šaudomi tarybiniai kariai ir partizanai, o ten, už Neries, IX forte šaudomi niekuo nekalti žmonės... Nuo užpuoliko kulkos žuvo ir bebaimis lietuvių tautos sūnus Vytautas Montvila.

Žodis po žodžio Teofilis Tilvytis nupiešia subtilaus ir kartu tiesaus žmogaus, kovingo ir principingo iki paskutinės gyvenimo minutės poeto paveikslą.

Vytauto Montvilos eiles keičia muzikiniai momentai. Jų tarpe ir specialiai šiam vakarui LTSR nusipelniusio meno veikėjo J. Indros parašyta V. Montvilos žodžiais daina "Kalėjime," kurią atliko Muzikinio teatro solistas G. Šmitas.

Iš dalyvių tarpo pakyla Rojus Mizara. Jis kalba apie Vytauto Montvilos eilėraščių galią, keliant pažangių Amerikos lietuvių kovingumą, entuziazmą, kovoje už taiką, už tai, kad daugiau niekad nepasikartotų panašios į IX forto tragedijos.

"Bangos" pionierių stovyklos moksleiviai, suteikiant jų draugovei Vytauto Montvilos vardą, prisiekia būti verti jo atminimo.

Minėjime kalbėjo Kapsuko rajono V. Montvilos vardo kolūkio pirmininkas J. Davidavičius.

Mažieji svečius apdovanojo gėlėmis, kurios puokštėmis gulė skulptoriaus K. Narkevičiaus darbo V. Montvilos paminklo papėdėje.

Savo prisiminimais apie poetą su susirinkusiais pasidalijo buvęs spaustuvės darbininkas Pranas Stiklius.

Grinčiupio gatvėje prie namelio, kuriame gyveno V. Montvila, T. Tilvytis atidengė memorialinę lentą.

1965—VII—22

TAS DAR NIEKO NEĮRODO

"Naujienų" bendradarbis J. Vlks (liepos 31) knisėsi senuose "Priekalo" numeriuose ir surado, kad Pranskus-Žalionis 1936-ais metais kritikavo Cvirkos raštus.

Iš to šis priebalsių pilnas Vlks daro plačiausias išvadas — ar vienas ar kitas, Cvirka ar Žalionis, neturėtų būti "garbinamas" dabartinėje Lietuvoje, ir jeigu jie abu "garbinami," tai tas kaip ir apgaulė.

Ponas Vlks, kaip matyti, labai mažai nusimano apie literatūros istoriją. Pasiknisus senuose leidiniuose galima visko surasti. Whitmanas ne poetas, o "plagiatorius," Thomas Mann ne beletristas, o "sausų faktų rekorduotojas," Čechovas geriau būtų padaręs, jei būtų koncentravęsis tapti geresniu mediku, vietoje bandyti rašyti, Sean O'Casey "nei krislelio talento" neturįs! Kas tokius dalykus sakė? Ogi atsakingi kritikai, kurie paskutinėje išvadoje liko tų rašytojų dideliais gerbėjais.

Mat, kritikai temperamentingi žmonės, kartais greit padaro išvadas, kurių paskui atsisako. Laiks nuo laiko kiekvienas žymus kritikas ką nors aštraus ir neigiamo pasakė prieš didelį talentą, kuriam paskui reiškė aukštą pagarbą.

Cvirka yra mūsų literatūros klasikas, už socializmą stojęs rašytojas, vienas entuziastiškiausių tarybinės santvarkos rėmėjų Lietuvoje. Pranskus-Žalionis buvo vienas svarbių lietuvių darbininkiškos literatūros kūrėjų ir teoretikas. Lietuvos liaudis juos abu įvertina. Tegul Vlks nesijaudina...

"KELEIVIS" SUSIRŪPINO

"Keleivis" labai susijaudino, suradęs, kad Lietuvos pilietis Jonas Valdys iš Vietnamo parašė straipsnį vilniškei "Tiesai." "Keleivis" (rugp. 4) taip samprotauja:

Jonas Valdys, atrodo, lietuvis, rašo, kad jis Vietname žiūrėjo Lietuvoje pagamintą sovietinį filmą "Marytė." Įdomus ne tik pats filmo rodymo faktas, nes Šiaurės Vietnamas yra komunistų valdomas ir rusai į tokius kraštus siunčia savo propagandą, kiek lietuvio buvimas tolimame pietryčių Azijos krašte. Kaip jis ten atsidūrė — kaip sovietų karinis technikas, kaip laikraštininkas ar kaip nors kitaip?

"Keleivio" rašeivos be reikalo bando aiškinti "misteriją." O misterijos čia iš viso nėra. Vietnamo liaudies respubliką yra socialistinė šalis, pasaulinio socialistinio bloko narė. Tarp Vietnamo ir kitų socialistinių šalių egzistuoja ne tik diplomatiniai, bet prekybos, kultūros ir mokslo santykiai. Vietnamiečiai nėra izoliuoti. Tarybinių, Kinijos, Čekoslovakijos arba kitų socialistinių šalių laikraštininkų, meno ansamblių, pavienių talentų, nuvykimas į Vietnamą visai ne retenybė. Tarp kitų į Vietnamą vyksta ir lietuviai. Iš kitos pusės, Vietnamo kultūrinės ir kitokios grupės lankosi Lietuvoje. Lietuvos darbo žmonės karštai solidarizuojasi su Vietnamo kovojančia ir kenčiančia liaudimi.

Bet ne tokius dalykus suprasti "Keleivio" atsilikėliams.

TERMINAS "JUODŽIAI"

"Naujienos" paskutiniu laiku vis labiau naudoja terminą "juodžiai," vietoje "negrai." Kaip mes visi žinome, **negrai** yra bendrinės lietuvių kalbos priimtas žodis, pilnai tinkamas, vartojamas Lietuvoje ir išeivijoje. Tiesa, Amerikos lietuvių masėse vartojamas ir terminas juodukai, mums atrodo, kad jis turi paniekos prieskonį, ir prieš jį reikia kovoti. Mūsų spaudoje jis nevartojamas.

"Naujienose," "Drauge" ir ypatingai "Keleivyje" terminas juodukai kartais pasirodo. Bet "juodžiai"—tai gan naujas dalykas. Matyti, kad tai socialdemokratinio leidinio galvočių "kompromisas," lygiai kaip bent kiek santūresni rasistai Pietuose vietoje pilnai rasistinio "nigger" vartoja kompromisą tarp šio ir taisyklingo "Negro" — jie sako "nigra"...

IŠKILMINGAI PRIĖMĖ SVEČIUS IŠ AMERIKOS

"Tėvynės Balse" skaitome:

Kultūrinių ryšių su užsienio lietuviais komiteto pirmininkas atsargos generolas Vladas Karvelis Tarybų Lietuvos 25-ųjų metinių proga surengė priėmimą viešintiems tėvų žemėje užsienio lietuviams. Prie vaišių stalo susėdo tautiečiai iš Kanados, JAV ir Škotijos.

Mielus svečius, atvykusius į Tarybų Lietuvos 25-čio jubiliejų, šiltai pasveikino Komiteto pirmininkas generolas V. Karvelis. Jis išreiškė įsitikinimą, kad svečiai gerai ir įdomiai praleis laiką tėvų žemėje, ir palinkėjo jiems visokeriopos kloties.

Tostus svečių garbei pasiūlė ir kiti Komiteto nariai.

Priėmimo metu kalbėjo užsienio lietuvių atstovai: A. Gabrėnas (JAV), I. Janulienė, (JAV), J. Mocevičius (Škotija), P. Pajuodis (Kanada) ir J. Virbickas (Škotija).

Priėmimas vyko labai draugiškoje, jaukioje aplinkoje. I. Janulienė ir H. Smith — lietuvaitės iš Jungtinių Valstijų — susilaukė karštų plojimų už sudainuotas amerikietiškas ir lietuviškas dainas. Prie stalų skambėjo vis naujos ir naujos dainos, kurių mūsų tautiečiai, kad ir gyvendami daugelį metų svetur, neužmiršo.

Priėmimo dalyviai ne tik pasilinksmino, pasišoko, bet ir praplėtė savo pažinčių ratą, įsigijo naujų bičiulių.

SARTRE APIE LIETUVĄ

Kaip žinia, Lietuvoje lankėsi garsusis prancūzų filosofas ir rašytojas Jean Paul Sartre (išsitaria Žan Pol Sartr) ir jo žmona, garsi rašytoja Simone de Bovour. Ten būdami jie susipažino su Lietuvos menu, susitiko su vadovaujančiais rašytojais ir poetais. Prieš išvyksiant, jie davė interviu "Tiesos" korespondentui.

Štai ištraukos iš Sartre pareiškimų:

Apie kultūrą—

Man atrodo, kad Lietuva yra kraštas su originalia kultūra, kurioje giliai vienijasi istorija, tradicijos, peizažas, liaudies menas ir tai, ką šiuo metu kuria dabartiniai lietuvių rašytojai, dailininkai, architektai, su kurių kūriniais man teko susipažinti.

Man ypatingą įspūdį padarė ryšys tarp tradicijų ir to, ko ieško nūdienis Lietuvos menas, pradžiugino tai, kad senos legendos, padavimai gyvena šiuolaikiniame mene, kad jis išsaugo liaudišką pobūdį. Šių dienų menininkai panaudoja liaudies motyvus architektūroje, skulptūroje, interjeruose, kurie yra visikai šiuolaikiniai, džiugina tai, kad menininkai domisi senąja lietuvių medžio skulptūra. Mane taip pat labai žavėjo puiki Lietuvos gamta. Jūsų nuostabi Neringa, Palanga, naujomis statybomis pasiupošę miestai, o ypač Lietuvos žmonės — jų nuoširdumas ir vaišingumas.

Apie laisvę—

Šiaip ar taip, visi lietuviai, su kuriais man teko susitikti, yra tikrai laisvų žmonių pavyzdys. Būdamas čia, aš taip pat susitikdavau su lietuviais iš JAV, kurie atvažiavo aplankyti tėvų žemės. Vargu, ar jie atvyktų svečiuotis į pavergtą kraštą. Ir kai Vilniuje, Kaune ir kituose miestuose, kur mes lankėmės, mačiau žmones, susidarė įspūdis, kad tai yra darbšti, savo tikslus žinanti, kūrybinga ir laisvai savo kelią pasirinkusi tauta, ir aš jai linkiu sėkmės.

Nauji raštai

Reikia kalbėti ir apie meilę

Viskas ateina ir praeina, viskas ateis ir praeis, bet be meilės žmogus niekados neapsieis. Todėl apie ją nors retkarčiais ir pakalbėti reikia. Ypač rašytojai, dideli ir maži, garsūs ir negarsūs, ryžtingai su meile "kariauja." Jau vien tik dėl to meilė yra geras ir reikalingas dalykas.

Štai mano rankoje tiktai su didžiausiu smalsumu perskaitytas trumpų novelikių rinkinėlis. Jų autorius yra mūsų įžymusis rašytojas **Juozas Baltušis,** su kuriuo, beje, daugeliui amerikiečių teko ir asmeniškai susipažinti, kai jis čia anąmet lankėsi. Rinkinėlis šiemet išleistas Vilniuje.

Kad skaitytojas rinkinyje neieškotų to, ko ten nesiranda, tai autorius ar leidykla tiesiog ir pasako: "Novelės apie meilę." Ir kiekviena jų vienaip ar kitaip siejasi su meile, byloja apie meilę.

Sunku pasakyti. Gal taip ir yra. Gal iš tikrųjų meilė niekam tikros, pastovios laimės ir neatneša. Gal tikrai laimingi tik tie, kurie nėra karštai, giliai mylėję. Bent jau tokia mintis kyla galvoje skaitant šitas šio mielojo rašytojo taip gyvai, taip patraukliai, taip švelniai supintas noveliukes.

Paimkime pirmutinę rinkinėlyje novelę "Valiusei reikia Alekso," pagal kurią, beje, ir rinkinėlis pavadintas. Valiusė nesvietiškai įsimyli į Aleksiuką, bet tėvas jos neleidžia už jo tekėti. Tėvas suranda jai užkurį, kurio ji nemyli, ir, žinoma, slaptai po duknomis su Aleksiuku "pašposauja." Kartą juodu užtinka vyras ir Aleksiuką baisiai sumuša. Dalykas atsiduria teisme. Neižnia, kuo jis pasibaigė.

Viena iš geriausių ir ypatingo dėmesio verta novelė "Tiesių kelių nėra." Žilaitienė labai labai mylėjo savo vyrą, pažangų mokytoją, tarybinį žmogų, Stasį, bet jį nužudo nacionalistiniai banditai. Pas ją ateina ir jai padeda Kaupis, bet tą kas nors įskundė turintį ryšius su banditais, ir jis išvežamas į tolimus rytus. Matyt, Žilaitienė į jį įsimylėjo ir su Algirduku pas jį nuvyko. Jų likimo pabaigos nežinome.

Su meile keistai atsitinka ir novelėje "Ko nepasakė Laukys." Turėjo žmoną, kuri jį nuolatos bardavo ir uidavo, bet jis, matyt, giliai širdyje ją mylėjo. Žmona vieną dieną miršta, ir Laukys dabar kremtasi, kad jis tiek metų su ja išgyvenęs jai nepasakė, kad jis ją myli!

Kaip skaudžiai ir tragiškai baigiasi meilės aistra novelėje "Tolimas aidas"! Karo laikai. Anilionis labai įsimyli į Iriną Nikolajevną. Ji jį irgi myli. Bet karo audra juos atskiria, ir kai pagaliau po karo jiedu vėl susitinka, Irina jau ištekėjusi už kito. Pagaliau jis irgi apsiveda, bet su Irina vis dar laikas nuo laiko susitinka, pasimato. Pagaliau ji atsisako su juo susitikti. Jis baisiai kremtasi. Ieško jos, bet suranda jau mirusią!

Intriginga, bet nelabai įtikinanti novelė "Kur parbėga šuva." Vargiai kas patikės, kad Gulbinas buvo persekiojamas tiktai už laikymą ir skaitymą John Reedo knygos "Dešimt dienų, sukrėtusių pasaulį." Bet čia meilė tarp vyro ir žmonos baigiasi labai tragiškai.

Be širdperšos ir nelaimės nieko daugiau nedavė meilė Petrui ir Lianai novelėje "Praėjo mergina."

Rinkinyje gražiai skamba kūrinėliai "Paskutinis tylus džiaugsmas" ir "Gėlelės," kuriuose meilė jau daugiau abstrakti, nebeliečianti meilės tarp vyro ir moters.

Vienas dalykas man aiškus: Kas paims į rankas "Valiusei reikia Alekso," nepaleis jos neperskaitęs. Taip atsitiko ir su manimi.

Salietis

Praeities atradimai ir jų reikšmė

1787 m. žymus anglų astronomas Viljamas Geršelis pranešė pastebėjęs mėnulyje, Aristarcho kraterio rajone, tris vulkanus. Panašiai galvojo ir tarybinis astronomas N. Kozyrevas 1961 m., stebėjęs kažkokių dujų (matyt, molekulinio vandenilio) švytėjimą. Kozyrevo teigimu, jos veržėsi iš Aristarcho kraterio centro.

Tačiau pastarųjų metų tyrimai rodo, kad kai kurių Mėnulio paviršiaus plotų intensyvesnį švytėjimą galima paaiškinti Mėnulio uolienų liuminescensija, kurią sukelia Saulės korpuskulinis spinduliavimas. Tuo remdamasis, anglų astronomas Z. Kopalas 1964 m. iškėlė teiginį, kad Geršelis savo tyrinėjimus atliko Saulės aktyvumo maksimumo laikotarpiu, kada saulė išspinduliuoja ypač galingus įvairios energijos įelektrintų dalelių srautus.

Lietuvoje pirmieji sklandytuvai

Dvidešimtojo amžiaus pradžioje, sparčiai vystantis aviacijai, šalia motorinio skraidymo atsiranda skraidymas bemotoriais aparatais — sklandytuvais. Jau prieš 1 pasaulinį karą daugelyje Europos šalių sklandymas įgavo platų užmojį.

Lietuvoje pradėta sklandyti 1913 m. Tais metais į Kauną traukiniu atsigabeno lėktuvą vienas pirmųjų rusų lakūnų Sergejus Utočkinas. Pasižiūrėti jo skraidymo susirinko arti 4 tūkst. žmonių. Utočkinas skraidė apie 20 minučių ir tai visiems padarė didelį įspūdį.

S. Utočkino skraidymus įdėmiai sekė du bičiuliai — muzikos instrumentų meistras Juozas Garalevičius ir rusų kariuomenės karininkas Kulvinskis. Jiems gimė mintis sukonstruoti sklandytuvą.

Germanas Rozanovas

Paskutinės hitlerininkų dienos Berlyne

1945 m. balandžio pabaiga. Suspausti Tarybinės Armijos ugnies žiede Berlyne, fašistų vadeivos kuria planus apie "paliaubas," apie naujos vyriausybės sudarymą. Bijodami atpildo už baisius nusikaltimus žmonijai, Hitleris ir Gebelsas nusižudo. Tarybinės Armijos spaudžiama, Berlyno įgula ir visa fašistinė armija besąlygiškai kapituliuoja. Apie tai daug įdomių faktų pateikia Germanas Rozanovas knygoje "Fašistinės Vokietijos žlugimas," iš kurios keletą ištraukų čia spausdiname.

* * *

Pagaliau fašistiniai skorpionai suprato atsidūrę ugnies žiede ir kad išsigelbėjimo nėra. Jiems beliko tik kandžioti patiems save. Tačiau kruvinasis žmogėdra Hitleris lieka ištikimas sau iki galo: vienas mirti jis nesiruošia. Jis rodo Ievai Braun ką tik perimtą Vakarų radijo pranešimą apie Musolinio likimą. Italų partizanai, buvo sakoma jame, sučiupo persirengusį vokišką miline "dučę" kartu su jo meiluže Klara Petači Komo ežero apylinkėse. Jie buvo sušaudyti, o lavonai pristatyti į Milaną. Tenai juos pakorė žemyn galvomis prie banzino kolonėlės Loreto aikštėje, o miesto gyventojai nesibaigiančia eile ėjo pro šalį ir spiaudė į fašistų vadovo ir jo metresės lavonus.

Ieva Braun puola į visišką prostraciją: reiškia, štai kas jos laukia, jeigu ji pateks į priešo rankas. Vos girdimai murma ji, kad nuodų atneštų ir jai. Hitleris pasako pompastišką kalbą, kurioje priešpastato Ievos Braun "ištikimybę" vokiečių liaudies "išdavystei."

Generolui Veidlingui pasiunčiamas įsakymas, leidžiantis kariuomenei nedidelėmis grupėmis prasiveržti iš Berlyno, bet kapituliuoti kaip ir anksčiau griežtai uždraudžiama. Hitleris vis dar delsia, kažko tikisi. Budelis, kuris nemirktelėjęs siųsdavo mirti milijonus žmonių, nesiryžo pribaigti savęs...

Hitleris nusišovė

Tik balandžio 30 d. po pusiaunakčio, kai tarybinės kariuomenės šturmuotojų grupės jau kovėsi Fridrichštrasės stoties metro tuneliuose ir veržėsi į Fosštrasę, kur išeina imperijos kanceliarijos fasadas, Hitleris pagaliau ryžtasi. Jo kamerdineris Lingė iššaukia asmeninį "fiurerio" šoferį Kempką ir duoda jam nurodymus: suieškoti 200 litrų benzino ir nugabenti juos į reicho kanceliarijos sodą. Kempka iš pradžių nesusigaudo, kam Hitleriui prireikė benzino, — juk visi keliai atkirsti. Paskui susipranta: reikės sudeginti "fiurerio" lavoną. Surasti pavyksta tik 180 litrų benzino. Per pietus, kur, kaip buvo įprasta, rinkdavosi labiausiai artimi Hitlerio asmenys, tąkart viešpatavo mirties tyla. Gyvo velionio buvimas kaustė susirinkusius. Visi nekantriai laukė, kada pagaliau Hitleris atriš jiems rankas. Atsisveikinę su susirinkusiais, Hitleris ir Ieva Braun išslinko į savo kambarius. Iš pradžių Hitleris, tikrindamas vaistų veikimą, nunuodijo savo kalę ir jos keturis šuniukus. Tačiau užkietėjęs žudikas vis dar delsia. Pagaliau siaubas gyvam patekti į sąjunginin kų rankas ir atsakyti už savo nusikaltimus nugali viską. Prie durų iš nekantrumo trypčioja Bormanas, Gebelsas, Aksmanas ir Hitlerio kamerdineris šturmbanfiureris Lingė. Pagaliau pasigirsta šūvis. Laikrodis rodo pusę keturių.

Niurnbergo procese Aksmanas davė parodymus, jog jis įėjęs į Hitlerio kambarį tuoj po šūvio. "Mes pamatėme fiurerį, sėdintį ant sofos. Ieva Braun sėdėjo greta jo, padėjusi galvą ant Hitlerio peties. Fiureris pasviro į priekį, ir buvo aišku, jog jis negyvas, jo apatinis žandikaulis nukaro, ant grindų gulėjo revolveris."

Hitleris nusižudė, iššovęs į burną. Ieva Braun nusinuodijo.

Karininkų esesininkų grupė—Lingė, Giunše ir kt. — nutraukė Hitlerio lavoną nuo sofos ir suvyniojo į patiestą ant grindų kilimą. Po to jie atsarginiu išėjimu per keturis laiptų maršus ištempė savo naštą į imperijos kanceliarijos sodą. Paskui juos vos spėjo eiti Bormanas. Ant pečių jis nešė Ievos Braun lavoną. "Ji buvo apsirengusi juodai,—prisiminė vėliau Kempka, — ir aš negalėjau pamatyti kokių nors jos kūno sužeidimų."

Sode esesininkai išsirikiuoja grandine ir greit siunčia lavonus per rankas, vis artyn prie didelės fugasinės bombos išraustos duobės. Lavonus jie sumeta vienas šalia kito, greit apipila benzinu ir padega. Esesininkai su buku smalsumu stebi, kaip kyla dūmai ir sklinda dvokulys nuo to, kas dvylika metų kaip maras nuodijo pasaulį. "Hitlerio laidotuvių laužas, liepsnojęs vis stipriau griaudžiant patrankoms, reiškė trečiosios imperijos galą,"—rašė vėliau W. Churchillis. Staiga vienas iš esesininkų parodo ranka į už Brandenburgo vartų matomą reichstago kupolą. Visi pasisuka į tą pusę. Virš rechstago plevėsuoja vėliava. Besileidžiančios saulės spinduliai nudažo ją purpurine spalva, bet visiems ją matantiems aišku, kad tai ne regėjimo apgavystė: virš reichstago plevėsuoja raudona vėliava.

Tuo tarpu Tarybinės artilerijos ugnis atsinaujino su dar didesne jėga. Beveik virš pačios imperijos kanceliarijos stogo kriokdami prašvilpė "katiušų" sviediniai. Bormanas ir esesininkai tekini skuba atgal, prie įėjimo į bunkerį. Fiureris jau niekam ne galvoj.

Kadangi Gebelsas ir Bormanas, uždaryti apsuptame Berlyne, neturėjo jokių realių galimybių susijungti su vakarų valstybių vyriausybėmis, jie planavo, kaip užmegzti "derybas" su Tarybų Sąjunga. Bet tam visų pirma reikėjo neleisti vokiškųjų fašistų kariuomenei Berlyne nedelsiant kapituliuoti. Todėl tuoj pat po Hitlerio mirties Berlyno komendantas generolas Veidlingas gavo įsakymą ginti miestą iki paskutiniųjų.

Tarp 19 ir 20 valandos Veidlingas buvo iškviestas į imperijos kanceliariją. Įsakyme, pasirašytame adjutanto Monkės, buvo sakoma: "Generolas Veidlingas turi nedelsiant atvykti į imperijos kanceliariją pas generolą Krebą. Visas priemones, numatytas balandžio 30 d. (t. y. prasiveržimą iš Berlyno, — G. R.) nedelsiant sustabdyti." Veidlingas atšaukė anksčiau paskelbtą įsakymą prasiveržti iš apsupties ir pasuko į imperijos kanceliariją. Kol buvo įveiktas ne ką daugiau kaip kilometro atstumas nuo karo ministerijos pastato Bendlerštrasėje, kur buvo įsikūręs Veidlingo štabas, iki imperijos kanceliarijos, prireikė visos valandos. Smarkiai šaudant tarybinei artilerijai, judėti galima buvo tik per namų griuvėsius ir pusiau įgriuvusius rūsius.

Imperijos kanceliarijos slėptuvėje Veidlingą pasitiko Gebelsas, Bormanas ir Krebas. Jie pareikalavo, kad Veidlingas "fiurerio" savižudybę laikytų griežčiausioje paslaptyje. Veidlingui buvo pranešta, kad Gebelsas ir Bormanas galvoja nusiųsti tarybinei karo vadovybei prašymą sudaryti paliaubas, kol naujoji vyriausybė susirinks Berlyne. (1945 m. balandžio mėnesį Hitleris savo "politiniame testamente" sudarė naują fašistinės Vokietijos vyriausybę, savo įpėdiniu paskirdamas admirolą Karlą Denicą). "Aš paklausiau Krebso,—prisiminė vėliau Veidlingas, — ar tiki jis, kaip kareivis, kad rusų vyriausioji karo vadovybė sutiks vesti derybas dėl "paliaubų" tuo metu, kai prinokus, vaisių belieka tik nuskinti. Mano nuomone, vietoj derybų reikėjo pasiūlyti besąlyginę Berlyno kapituliaciją; tada gal ir būtų pavykę, rusų kariuomenės vadovybės paslaugų dėka, surinkti Berlyne fiurerio legalizuotą vyriausybę ir kiek galint greičiau užbaigti šitą beprotišką mūšį už Berlyną.

Tarybų Sąjungos generolo reikalavimas

Daktaras Gebelsas kategoriškai atmesdavo bet kokią mintį apie kapituliaciją. Aš negalėjau susilaikyti nepasakęs jam: "Ponas reichministre, nejaugi jūs rimtai tikite, kad rusai ves derybas su tokia Vokietijos vyriausybe, kurioje jūs esate reichskancleris?"

Tačiau nacistų vadeivos liko ištikimi sau iki galo. Tūkstančių kareivių ir karininkų, o taip pat Berlyno gyventojų gyvybės nesvyruojant buvo paaukotos, leidžiant Gebelsui ir Bormanui pamėginti įvykdyti savo paskutiniąją politinę akciją.

Balandžio 30 d. 23 val. 56-ojo tankų korpuso radijo stotis kreipėsi rusiškai: "Alio, alio! Kalba vokiečių armijos tankų korpuso 56-asis štabas. Prašome nutraukti ugnį! Apie 24 val. Berlyno laiku išsiunčiame parlamentarus ant Potsdamo tilto. Atpažinimo ženklas — balta vėliava. Laukiame atsakymo." 8-osios armijos vadas generolas-pulkininkas V. Čiuikovas, dabar Tarybų Sąjungos maršalas, įsakė nutraukti ugnį vokiečių nurodytame ruože ir priimti parlamentarus. Po valandos į 35-osios gvardijos divizijos priešakines linijas su balta vėliava atvyko kovos ruožo "Citadel" vado pavaduotojas papulkininkis Zeifertas. Jis buvo įgaliotas su tarybine karo vadovybe aptarti vietą ir laiką, kur turėtų pereiti fronto liniją sausumos pajėgų generalinio štabo viršininkas Hansas Krebsas, kuris turi įteikti tarybinei vadovybei "svarbų pranešimą." Gebelsas ir Bormanas pasirinko Krebsą ne atsitiktinai. Senas kadrinis žvalgas, jis pakenčiamai mokėjo rusų kalbą ir garsėjo fašistinių generolų tarpe kaip "Rusijos žinovas." 1941 m. pavasarį Krebsas buvo paskirtas vokiečių karinio atašė Maskvoje padėjėju ir užėmė tą postą iki pat hitlerininkams užpuolant Tarybų Sąjungą.

Gegužės 1 d. rytą 3 val. 30 minučių Krebsas perėjo fronto liniją, lydimas štabo viršininko Veidlingo, papulkininkio fon Diufingo, vertėjo ir vieno kareivio. Visa grupė buvo pristatyta į 8-osios armijos gvardijos komandinį punktą.

"Kalbėsiu ypatingai slaptai, — pradėjo Krebsas savo pokalbį su generolu-pulkininku Čiuikovu, — jūs pirmasis užsienietis, kuriam aš pranešu, kad balandžio 30 d. Hitleris nusižudė." Krebsas pateikė tris dokumentus — savo įgaliojimų pažymėjimą, naujosios imperijos vyriausybės ir karo vadovybės sąstatą pagal Hitlerio "politinį testamentą" ir patį svarbiausią—Gebelso ir Bormano kreipimąsi į vyriausiąją tarybinę karo vadovybę. Jame buvo siūloma laikinai nutraukti karo veiksmus Berlyne, kas turėjo sudaryti sąlygas vesti "taikos derybas tarp Vokietijos ir Tarybų Sąjungos."

Įteikdamas kreipimąsi, Krebsas pabrėžė, kad Gebelsas ir Bormanas tik laikinai prašo nutraukti karo veiksmus Berlyne. "...Tai leis susijungti su likusiais naujosios vyriausybės nariais, kurie yra ne Berlyne, informuoti juos apie pomirtinę fiurerio valią ir kartu pranešti liaudžiai apie Hitlerio mirtį ir apie naująją vyriausybę; tuo pačiu naujoji vyriausybė įgaus jėgą, taps įteisinta, ir Tarybinė vyriausybė turės teisėtą partnerį sekančiuose pasitarimuose dėl taikos sudarymo."

Štai keletas ištraukų iš V. Čiuikovo ir Krebso pokalbio:

Čiuikovas. Ar aiškus jums mano pasiūlymas dėl besąlyginės kapituliacijos?

Krebsas. Vokietijos vyriausybė — pass! (juokas). Galingi—jūs. Mes tai žinome, ir jūs taip pat galvojate...

Čiuikovas. Mes tai, aišku, žinome, ir jūs turite žinoti. Jūs tuščiai kariausite ir žudysite savo žmones. Aš klausiu: koks jūsų tikslas?

Krebsas. Mes kariausime iki paskutinės...

Čiuikovas. Aš laukiu visiškos kapituliacijos... Ar jūs suprantate, kad mes ir sąjungininkai reikalaujame visiškos kapituliacijos? Man rodos, vokiečių gyventojai pakankamai prisiragavo bombardavimų. Visi su baltais tvarsčiais.

Krebsas. Karinis sutriuškinimas... Vokiečių liaudies ateities viltys prarastos. Fiureris suprato didžiules liaudies aukas...

Čiuikovas. Vėlai suprato.

(Bus daugiau)

Žiupsnelis įspūdžių iš Lietuvos padangės

Šiandien liepos 27-a. Mes esame Druskininkuose. Tuoj po pusryčių Mildred Stensler laikė amerikiečių choro repeticijas. Dabar turime apie valandą laiko iki pietų. Oras vėsus ir debesiuotas, tai ir nusprendžiau praleisti šią valandą kambaryje ir parašyti šį-tą.

Per trejetą praėjusių dienų mačiau daug Lietuvos—jei ne visą, tai beveik visą. Praėjusį šeštadienį mes dar tebebuvome Palangoje— Birutės krašte, gintariniame pajūryje. Sekmadienį atvykome į Klaipėdą—Lietuvos uostą prie Baltijos. Čia sėdome į laivą, vadinamą "Raketas Antrasis." Jis mus vežė Kuršių mariomis iki Nemuno žiočių, pasuko į Nemuną ir nuvežė net į Kauną. Tas laivas pavadintas "Raketu" todėl, kad jis plaukia prieš Nemuno srovę daugiau kaip 60 kilometrų per valandą greičiu.

Koks gražumas Nemuno krantų ir kiek vaizdų ir vaizdelių! Ne greitomis juos aprašyti. Tačiau kiekvienas kilometras Nemuno krantų žavėjo sielą.

Praplaukėme po didžiuliu tiltu. Tai buvusio Tilžės miesto (dabartinis pavadinimas Sovietskas) tiltas. Toliau — daugybė kaimų ir miestelių: Veliuona, Seredžius, Raudondvaris, pagaliau Kauno mūrai baltuoja.

Prieš išėjimą iš laivo Kaune žvilgsnis bėga Nemunu į vakarus, ir galvoju, kiek apie Nemuną ir jo krantus būtų galima parašyti, jei turėčiau laiko ir rašytojo gabumų!

Per trumpą laiką, saulėtą liepos 25-os popietę, mačiau pusę Lietuvos. Rytojaus dieną kitą pusę — dzūkų ir kapsų kraštus — man parodė Tarybų Lietuvos prezidentas Justas Paleckis.

Kaune iš laivo išėjome 8 val. vakare ir autobusu už poros valandų buvome jau Druskininkuose vėlyvai vakarienei. Tačiau Druskininkuose tebuvo tik prietema. Lietuvoje vidurvasario saulė leidžiasi 10-ą valandą.

Na, ką gi. Druskininkuose pavakarieniavus gerai pasilsėjome Inturisto viešbutyje ir papusryčiavę leidomės pamatyti miesto jo burmistro Joneliūno vadovaujami.

Visas Druskininkų kurortas dešiniajame Nemuno krante, kur upelis Ratnyčėlė įteka į Nemuną, skendi medelyne. Galima pasakyti, kad visas miestas — tai didžiulis parkas. Apie vonias ir kitus gydymo pastatus, kur veikia daugybė gydytojų ir įvairių gydymo priemonių, čia smulkmeniškai nerašysiu. Tačiau noriu priminti tiek kad tame kurorte tūkstančiai žmonių gydosi, tame sveikatos šaltinyje jie pagyja ir vėl džiaugiasi gyvenimu. Ar jie turi ar neturi pinigų, šis kurortas visiems prieinamas.

Šio kurorto vyriausias gydytojas yra daktaras Kačergius. Jis mus vedžiojo po visas gydymo įstaigas ir aiškino jų reikšmę. Jis kvietė amerikiečius pasitikrinti sveikatą įvairiuose skyriuose pas tam tikrus specialistus. Daktaras Rutkauskas tikrino mano sveikatą ir sakė, kad ji gera. Kai kuriuos kvietė pakartotinai gydytis, kiek jiems laikas leidžia. Kad ir mums, svetimšaliams amerikieči ams, viskas buvo veltui.

Po pietų Jonas Smalenskas, miamietis, norėjo dar kartą pasimatyti su savo broliu. Nuo Druskininkų jam buvo arčiausia į Kalvarijos apylinkę, kur jo brolis gyvena.

Kadangi Lietuvos Respublikos prezidentas Paleckis tuo laiku, kai mes buvome Palangoje, irgi lankėsi ten, tai visą kelionę nuo Palangos į pat Druskininkus, jis buvo su mūsų grupe. Sužinojęs Smalensko pageidavimus, Paleckis jam sako: "Aš pats savo automobiliu jus ten nuvešiu." Priėjęs prie manęs irgi sako: "O jūs, Bevardi, ar norėtumėt su mumis važiuoti?" Kur gi ne! Tokioje kompanijoje tikrai būtų įdomu.

Susėdom į didelę mašiną keturiese. Šoferis — Ignas Petkus. Jis tiksliai vairuoja Lietuvos asfaltuotais keliais. Nė nepajutome, kaip atsidūrėme Alytuje. Ten yra vienas iš puikiausių restoranų — "Nemunas." Sustojome pasivaišinti. Savo grožiu ir įrengimais jis prilygsta geriausiai valgyklai Vilniuje. Pasivaišinę "Nemune" skaniais valgiais ir gėrimais, leidomės link Kalvarijos.

Ve jau ir Smalensko brolio namai, prie vieškelio. Susipažinom su Jono Smalensko giminėmis. Paleckis sako: "Na, Jonai, tu čia pasikablėk su giminėmis, o mes važiuojame toliau."

Nuvažiuojame į Kalvariją. Čia, tame buvusiame rajono centre, mažai valdybos. Ir tų pačių namie neradome. Jie plušo kur tai laukuose. Dabar šienapiūtė. Važiuojame į Kapsuką, dabartinį rajono centrą. Ir čia rajono viršininko nėra. Kur tai rajono reikalais išvykęs Bet surandame jo pagalbininką Kavaliauską.

Jis jaunas, kuklus vyrukas. Tačiau ir jis neišsitempė prieš Respublikos prezidentą. Nuoširdžiai pasisveikino ir labai tvirtai, tiksliai ir drąsiai atsakinėjo į prezidento klausimus. Jis mums parodė didžiulę maisto produktams automatinių mašinų gamyklą. Jis mums parodė Kapsuko priemiestį, kur bus pastatyta 100 namų po 60 butų kiekviename.

Automatų gamykloje jau dirba apie 1,500 žmonių. Pilname pajėgume dirbs 5,000. Daugiau kaip 10 pastatų jau pastatyti. Kitus greitu tempu stato.

Toliau jis nuveža mus į Černiachovskio kolūkį. Viršininko irgi nerandame namie. Bet kolūkio viršininko padėjėjas, rodos, Griniauskas, mus pakviečia apžiūrėti kolūkį. Matome javais banguojančius 1,500 hektarų laukus, matome 10 hektarų sodus, matome daržovių laukus, matome jo moderniškus naujus pastatus!

Šis kolūkis dar tik 15-os metų o pernai jis turėjo pajamų netoli milijono rublių. Kolūkiečiai gauna po tris rublius su kapeikomis už darbadienį. Jie gauna ir grūdų ir turi daržą. Jie kolūkio gyvenimu džiaugiasi. Šis kolūkis gal vienas iš geresnių, bet jis ne geriausias. Yra dar ir geresnių. Žinoma, yra ir blogesnių. Tai priklauso nuo žemės kokybės ir nuo žmonių darbštumo.

Grįždami atgal, Kapsuke užsukame į valgyklą "Midus." Ji irgi ne menkesnė už Alytaus "Nemuno" valgyklą. Vakarienę valgyti buvo dar per anksti. Bet ten mus pavaišino skaniais lietuviškais gėrimais. Geriame midų, net per barzdas varva!

Saulutė buvo dar aukštai. Važiuojame kolūkio laukais. Rugiai stovėjo lyg mūras. Kai kur buvo tokie vešlūs, kad juos išguldė vėjas. "Jie," mums sako kolūkio vadovo pagalbininkas, "atsikels ir derlius bus geras. Tik reikės juos kombainais nuimti, kad varpų nepažeidus."

Vėl sustojame Smalensko namuose. Smalenskų šeima pavaišino prezidentą ir mus medumi ir sūriu. Įsisodinome Joną ir per Lazdijus, per Merkinę ir dar per kokius ten kitus Dzūkijos miestelius traukėme atgal į Druskininkus. Iš viso tą popietę padarėme 300 kilometrų. O prezidentą spaudžia reikalai. Jis dar šį vakarą turi parvykti į Vilnių!

Jei kas demokratiją praktikuoja, tai Tarybų Lietuvos prezidentas. Jis yra visiems demokratams geriausiu pavyzdžiu. Jis ne per mažas paloc iuose dalyvauti ir tartis su pasauliniais didžiūnais. Jis ne per didelis aplankyti darbininko namelį ir draugiškai su darbininkais pasikalbėti. Justas Paleckis yra tikras liaudies sūnus.

Bevardis

Druskininkai
1965—VII—27

Ir vėl svastikos Vakarų Vokietijoje

Syke, Vakarų Vokietija. —Vėl buvo naciai prirašę paniekinančių pareiškimų ir pritepliojo svastikos ženklų ant žydų kapinių ir sinagogos, taipgi netoli Bremeno ant Burchhausen-Velseno bažnyčios.

Bambergas. — Policija areštavo vokietį dantistą, kuris svastikų ženklus ištepliojo ant žydų kapinių paminklų, prirašė nacių šūkių ir grumojo žydams.

Ženeva. — Hitlerininkai plastikinį krepšelį su dažais metė į paminklą, kuris pastatytas atminimui 6,000,000 žydų, nužudytų Antrojo pasaulinio karo metu, taipgi ištepliojo sinagogą.

CENZŪROS CENTRAS JAU ĮSTEIGTAS

Washingtonas. — R. S. Allen ir Paul Scott rašo, kad Jungtinės Valstijos jau įsteigė karo meto cenzūros centrą prie Emergency Planning komiteto.

Korespondentai iš Pietų Vietnamo jau seniai skundžiasi, kad jų žinias labai cenzūruoja.

IZRAELIS JAU TURI 63 LAIVUS

Tel Avivas. — Izraelis paminėjo 20-ties metų sukaktį nuo įsteigimo prekybos laivyno. Dabar Izraelio vyriausybės Histadrut kompanija ir Nathan Hacohen Co. turi 63 laivus, jų tarpe šešis keleivinius.

Pranas Stiklius

ZANAVYKŲ RAJONO REVOLIUCINĖ VEIKLA 1905 METAIS

(Tęsinys)

III DALIS

JUOZO BRAZAUSKO BUITRAŠTIS

Juozas Brazauskas gimė 1882 metais Kraujučių kaime, Griškabūdžio valsčiuje. Jo tėvas turėjo 68 margus (apie 30 hektarų) žemės. Šeimoje augo du sūnūs ir trys dukterys. Juozo seserys Agota ir Uršulė buvo vyresnės už jį, o sesuo Julė ir brolis Justinas—jaunesni.

Tėvas buvo mažo mokslo, mokėsi tiktai Barzdų mokykloje. Kai paaugo ir susipažino su vyresniais už save (Juozu Baltrušaičiu, J. Kačergium ir J. Rimša), iš kurių pradėjo gauti draudžiamų lietuviškų raštų, pamėgo skaitymą ir panoro daugiau žinoti ir pasimokyti. Kiek to laiko sąlygos leido, jis pilnai jas išnaudojo ir pusėtinai prasilavino.

Kai Andrius Baltrušaitis ėmėsi organizuoti pirmąją slaptųjų raštų skaitytojų kuopelę, Brazauskas buvo vienas iš pirmųjų narių ir visą laiką kuopelėje uoliai dirbo. Per penktųjų metų revoliuciją vykdė pačius atsargiausius ir pavojingiausius darbus.

Sienos perėjimas į Prūsų pusę

Po Andriaus Baltrušaičio žuvimo Brazauskas suprato, kad ir jam tas pats gresia, nes tą pačią naktį ir pas jį buvo atsibaladojusi ta pati policijos ir kazokų gauja jo ieškoti. Tada jis buvo namieje, bet jo nerado, nes jis turėjo įsirengęs slėptuvę. Tai buvo urvas šieno šalinėje. Įlenda į urvą, o įėjimą užverčia šienu. Niekam nė į galvą neateitų, kad ten, šiene, gali būti kas pasislėpęs. Ir tą naktį, kai Andrius Baltrušaitis žuvo, Brazauskas visą naktį išbuvo savo slėptuvėje ir jo nerado.

Po tos nakties Brazauskas jau niekad nepareidavo namo. Trylika kartų buvo atvykusi policija su kazokais jo ieškoti. Juo toliau, tuo sunkiau buvo slapstytis, nes žmonės buvo įbauginti nuolatinių kratų ir bijojo priimti į savo namus.

Gavęs iš Lozoraičio rekomendacinį raštelį, Brazauskas kartu su Feliksu Laurynaičiu perėjo per Prūsų sieną ir nuvyko į Tilžę pas Mortą Zauniūtę. Tuomet Zauniūtė buvo visos Didžiosios Lietuvos slaptosios literatūros archivarė ir ekspeditorė.

Jiedu prisistatė Zauniūtei, kas tokie ir esą ir ko čia atvykę ir paprašė juodu kur nors apgyvendinti. Brazauskas kažkodėl Zauniūtei pasirodė įtartinas. Ji ilgai jo klausinėjo, ką jis veikęs, ką pažįstąs, pagaliau paklausė, ar nerašinėjęs į slaptus laikraščius. Kai Brazauskas pasisakė rašinėjęs ir pasirašydavęs slapyvardžiu "Tinginys," Zauniūtė atsinešė didelį pundą rankraščių ir, pavarčius juos, išėmė kelis lapelius. Paskui padavė Brazauskui švaraus popierio ir pasiūlė ką nors parašyti ir jis parašė kelis žodžius.

Zauniūtė, sutikrinus rašyseną, daugiau neklausinėjo. Ji apgyvendino juodu pas Lapiną ir supažindino su Jonu Vanagaičiu, kuriam ir pavedė juodu globoti. Vanagaitis surado abiem darbo spaustuvėje pas Mauderodę. Ten užsidirbdavo bent pragyvenimui.

Agitatorių kursai Tilžėje

Tilžėje jau rado kai kuriuos veikėjus iš Lietuvos: daktarą Domaševičių, daktarą Vaineikį, Baranauską (Eidukevičių), Smalstį. Beveik kasdien atvykdavo vis naujų pabėgėlių. Atvyko ir Kapsukas. Susidarė nemaža pabėgėlių kolonija Tilžėje. Kai kurie Tilžės gyventojai lietuviai buvo palankūs pabėgėliams.

Kapsukas suorganizavo agitatorių kursus, kur paskaitas skaitydavo jis pats, d-ras Domaševičius ir d-ras Vaineikis. Kartais pakalbėdavo Vydūnas ir Vanagaitis. Kursus lankydavo apie penkiolika pabėgėlių ir vienas kitas vietinių lietuvių. Tuose kursuose kai kada būdavo aptariami ir Prūsų lietuvių reikalai.

Apie porą savaičių Brazauskas su Laurynaičiu Tilžėje gyveno laisvai ir kasdien ėjo į kursus. Vieną kartą pas juodu atėjo Vanagaitis ir pranešė, kad žandaras pradėjo kabinėtis prie ateivių ir daryti pas juos kratas. Mat, į Tilžę buvo atvykusių ir tokių nusikaltėlių, kurie neturėjo jokio ryšio su socialistais. Juos pirmutinius žandarai ir pradėjo čiupinėti. Per juos ir politiniams pabėgėliams Tilžėje pasidarė nesaugu. Iškilo pavojus būti sugrąžintiems atgal, iš kur atvykę.

Vanagaitis Brazauską ir Laurynaitį nuvežė į Stumbragius pas Brožaitį, kuris turėjo nemažą ūkį. Jiedu ten padėjo įsėti vasarojų, o vėliau vežė iš miško ąžuolus.

Pabuvę pas Brožaičius apie trejetą savaičių, abudu draugai vėl sugrįžo į Tilžę, nes Vanagaitis pranešė, kad Tilžėje jau ramu.

Tuojau po to Feliksas Laurynaitis, susitaręs su keliais panevėžiečiais, išvažiavo į Panevėžį. Jis tenai ėmėsi platinti socialistinę spaudą ir greit buvo areštuotas. Tik palankiems valdininkams padedant, jam pasisekė pabėgti iš arešto.

Neturėdamas kur dingti, Laurynaitis sugrįžo į Suvalkiją, bet čia jam taip sunku buvo slapstytis, kad jis iki tol nė įsivaizduoti negalėjo. Vieną kartą Būdos mokytojas Paltanavičius rado jį Šunkarių kapinėse visai nusilpusį, parsigabeno pas save ir atgaivino. Po to Laurynaitis išvyko į Ameriką.

Grįžimas į tėviškę atsisveikinti su namiškiais

Brazauskas dar kurį laiką gyveno Tilžėje ir lankė kursus. Socialdemokratų partija pažadėjo jam parūpinti kita pavarde pasą. Dabar reikėjo nuvykti į Vilnių ir gauti žadėtąjį pasą.

Vanagaičio lydimas Brazauskas atvyko į pasienį ties Lauckaimiu, kur perėjo sieną. Kareiviui už praleidimą susitarė duoti penkis rublius. Kai reikėjo atsiskaityti, kareivis atsisakė priimti pinigus ir norėjo jį sulaikyti. Mat, Brazausko viršutinis apsiaustas buvo labai blogas, o kai jis, išsiimdamas pinigus, apsiaustą praskleidė, kareivis pamatė jį daug geriau apsirengusį, negu išsyk atrodė, ir tai jam pasirodė įtartina. Brazauskas jam aiškino, kad einąs pas savo giminę Uždrevaitį, bet kareivis užsispyrė ir tiek. Kitos išeities nebuvo, kaip tik grumtis su pasieniečiu. Brazauskas jį čiupo ir pradėjo abudu voliotis po žemę. Pavyko atimti iš kareivio šautuvą.

Tas grumtynes pamatė Vilkienė, netoilese ravėjusi daržą. Priėjusi arčiau ir sužinojusi kas čia darosi, ji paaiškino kareiviui, kad ji Brazauską gerai pažįstanti ir žinanti, kad jis tikrai einąs pas savo giminę Uždrevaitį. Kareivis šiaip taip įtikėjo, paėmė pinigus ir gavo savo šautuvą.

Juozas Brazauskas parkeliavo į savo tėviškę atsisveikinti su namiškiais. Ūkyje buvo žymi netvarka, nes jis buvo likęs be šeimininko, o sena motina jau nesugebėjo viską viena tvarkyti. Bet namieje pasilikti jis negalėjo, o ir patys namiškiai ragino jį ilgai namuose nebūti. Atsisveikindamas visiems pasakė, kad išvykstąs į Ameriką, nors pats visai nė negalvojo tenai važiuoti.

Tik pusę dienos pabuvęs tėviškėje, Brazauskas išėjo pas savo seserį Uršulę, ištekėjusią už Blonskio, netoli Šunskių. Tenai paviešėjo kelias dienas.

Jam tenai bebūnant, kaž kokiu reikalu iš Vilniaus atvažiavo daktaras Mažylis. Brazauskas su daktaru besikalbėdamas pasipasakojo visą savo veiklą ir nuotykius, ir kad dabar manąs vykti į Vilnių, kur jis gausąs pasą kita pavarde. Tuomet jam būsią galima apsigyventi kur kitur, tarp nepažįstamų žmonių.

D-ras Mažylis pritarė tokiam sumanymui ir pažadėjo jį nuvežti į savo tėviškę. Ten pat, ar kur nors apylinkėje jis galėsiąs mokyti sodiečių vaikus. Pasakė savo adresą Vilniuje ir pakvietė Brazauską pas jį užeiti, kai tas atvažiuosiąs į Vilnių.

Po kelių dienų Brazauskas, atsisveikinęs savo seserį Uršulę ir švogerį Blionskį, nuvyko į Marijampolę. Tenai matėsi su daktaru Grinium ir su advokatu Ciplijausku, bet čia ilgai neužtruko. Ciplijauskas pasamdė karietą, davė kelionei pinigų ir Brazauskas išvažiavo į Kauną, o iš ten traukiniu į Vilnių.

Konfiskuoto "Darbininkų kalendoriaus" užgrobimas

Atvažiavęs į Vilnių Brazauskas pirmiausiai nuėjo į spaustuvę, kur tada buvo spausdinami socialdemokratų laikraščiai. Čia susitiko jau parvažiavusį iš Tilžės Kapsuką ir pas jį apsigyveno.

Į Vilnių Brazauskas atvažiavo kaip tik tuo laiku, kai buvo atspausdintas "Darbininkų kalendorius." Kalendorius buvo dar ryšykloje, kai atėjo žinia, kad cenzūra neleidžia jį platinti.

Kapsukas suorganizavo užpuolimą kalendoriui užgrobti. Prie to užpuolimo prisidėjo ir Brazauskas. Knygrišys su savo darbininkais nenorėjo kalendorių atiduoti, tai reikėjo jėga iš jų atimti. Darbininkai daugiau priešinosi tik dėl akių, bijodami valdžios baudimo, jeigu geruoju atiduos, o gal dar ir dėl to, kad gautų užmokesnį už savo darbą. Kapsukas pažadėjo už darbą jiems užmokėti.

Vos tik vežimas su grobiu nuvažiavo, o užpuolikai dar nespėjo išsiskirstyti, atsirado policija ir tuojau pradėjo šaudyti. Kai kurie užpuolikai sėdo į lengvesnius vežimus ir nuvažiavo. Brazauskas, kaip prasčiausiai apsirengęs, dėl to gal ir mažiausiai įtariamas, liko nepastebėtas ir suspėjo pasišalinti.

Vilniuje begyvenant, parvažiavo daktaras Mažylis. Brazauskas pas jį nuėjo ir sutarė, kad važiuos į daktaro tėviškę. Besiruošdamas tai kelionei, tarėsi su kitais draugais, ką ir kaip turėsiąs veikti naujoje vietoje. Tuo laiku socialdemokratų partija rūpinosi steigti kuo daugiausiai pusiau slaptų lietuviškų mokyklų, tai ir Brazauskui patarė tokiam darbui ruoštis. Turėdamas tai galvoje, jis pasirūpino vadovėlių.

Po kiek laiko, drauge su daktaru Mažyliu, Brazauskas išvažiavo į Skapiškį ir ten apsistojo. Skapiškyje begyvendamas susipažino su Kundrienu, Gricium ir kitais veikėjais. Griciaus rekomendacija pavyko susipažinti su valsčiaus raštininku, kuris išrašė jam pasą Antano Gucevičiaus vardu penkeriems metams.

Tuo būdu Brazauskas pasiekė, ko norėjo — apsigyveno tarp nepažįstamų žmonių, kitu vardu ir pavarde. O vis dėlto atsirado vienas, kuris ir tenai jį pažino. Tai vietos mokytojas Pauža, kilęs nuo Pilviškių. Bet jis neišdavė.

Susitvarkęs su dokumentais, Brazauskas pradėjo teirautis kokio nors darbo. Bet darbo nebuvo. Po kiek laiko jis gavo iš partijos paskyrimą važiuoti į Zarasų apskritį, Salų valsčių, Gudžiūnų sodžių. Ten buvo reikalingas mokytojas.

Brazauskui tenka organizuoti vaikų mokymą

Atvažiavęs į Gudžiūnų sodžių, Brazauskas prisistatė nurodytiems valstiečiams, kurių vienas priėmė jį pas save gyventi. Pasirodė, kad Gudžiūnų sodžiuje mokyklai pastato nebuvo ir vaikus reikės mokyti valstiečių pirkiose. Ir patys valstiečiai dar nebuvo kaip reikiant susitarę, kaip vaikų mokymą sutvarkyti.

Brazauskas pats turėjo organizuoti mokyklą ir visais reikalais derėtis su vaikų tėvais. Pagaliau visi susitarė taip: vaikai rinksis mokytis pas tuos gyventojus, pas kuriuos bus tinkamas mokyklai butas, po dvi savaites pas kiekvieną. Mokinių tėvai už kiekvieną leidžiamą mokytis vaiką mokės mokytojui po 30 kapeikų per savaitę. Mokytojas maitinsis pas kiekvieną gyventoją, kurio vaikai eina mokytis, po vieną savaitę iš eilės.

Nors reakcijai įsigalint politinis darbas labai pasunkėjo, bet socialdemokratų partijos centras dar vis nepasidavė. Jeigu dabar revoliucija nepavyko, tai kitą kartą pavyks, tik reikia geriau pasiruošti.

Kad būsimai revoliucijai būtų daugiau paruoštų veikėjų, partija stengėsi neapleisti pirmiau susikūrusių kuopų ir kurti naujas kur tik galima. Tai ir Brazausko pareiga buvo ne tik vaikus mokyti, bet ir aplankyti visas buvusias Zarasų apskrityje socialdemokratų partijos kuopas, sustiprinti jas, paaiškinti nariams politinę padėtį ir ateities perspektyvas, padrąsinti ir aprūpinti juos literatūra.

Zarasų apskrityje tada kuopų buvo šiose vietose: Kamajuose, Salose, Galsiškėse, Kundrėnuose, Južintuose ir Dusėtose. Dažniausiai šventadieniais Brazauskas vykdavo į kokią nors kuopą. Būdavo nesunku sušaukti narių susirinkimą, jeigu visi nariai to paties sodžiaus ar miestelio. Daug sunkiau, jeigu nariai kelių sodžių. Kaip tik iš kitų sodžių pradeda ateidinėti jaunimas, tuojau sodiečiams kildavo visokių spėliojimų ir įtarimų. Dėl to Brazauskas stengėsi kiekviename sodžiuje įkurti atskiras kuopas.

Zarasų apskrities dvaruose susipratusių darbininkų Brazauskas rado labai mažai. Ten dauguma rusų-starovierų, o jie jokiu būdu nenorėjo prisidėti prie "kramolos."

Pamokytojavęs apie trejetą mėnesių, Brazauskas metė savo darbą. Pabūgo, kad gali areštuoti, kaip necenzuotą mokytoją. Vaikai-mokiniai, su tėvų pagalba, suruošė jam linksmas išleistuves su dainomis.

(Bus daugiau)

žemaitei

120-ųjų gimimo metinių sukakties proga

Branginamas esi mūsų liaudies turtas,
Didis ir našingas Tavo palikimas—
Literatūrinis lobynas sukurtas—
Mus visus paliečia kaip gaivus dvelkimas.

Paraginta žygin mūs brangių pirmūnų,
Tu ėmeisi plunksnos šilumai suburti
Tuomet, kai ne vieną mūsų liaudies sūnų
Į taigas carizmas vertė atsidurti.

Gilus Tavo ryžtas, pastangos didingos,
Kad iš tamsos kelią ateitin nušviesti,
Slopinamos žiauriai mūs šalies vargingos
Liaudį Tu mokėjai į pažangą kviesti.

O ji šviesos troško kaip vandenio tyro,
Tavo raštus gėrė, kaip žolelė rasą,
Ir kovingais siekiais iš gelmių išniro,
Nes ir Tu ją mokei, įkvėpei jai drąsą.

Tai Tu tikrenybę ėmei numaskuoti:
Ir klaidas nurodei, ir siekius iškėlei,
Liaudžiai sielos peną išgalėjai duoti,
Kaip rytmečio saulę pražydusiai gėlei.

Tavo buities kelias erškėčiuotas buvo,
Tai taip, kaip ir tavo ir mūsų tėvynės,
Už laimės siekimą daug jos vaikų žuvo,
Iš tamsos žygiuojant link naujos gadynės.

...Engimus tironų dabar nusikračius,
Su gausia pagalba didingų Tarybų
Dabar, liaudies rūmus sau pasistačius,
Kuria savo laimę, be kraštų, be ribų.

* * *

Šimtą ir dvidešimt minėdami metų
Nuo Tavo gimimo brangaus mūsų sielai,
Išgyvenę tiek daug ir buities verpetų—
Atminties ilgiausios rašytojai mielai.

V. Žilvitis

1965—V—15

NEMUNAS ATVES

Mano tėviškę rasi be kelio,
Tave Nemunas senas atves.
Visas pulkas lieknučių pušelių
Bėgs krantu pasitikti tavęs.

Pasitiks, palydės... Nepaklysi.
Lubinai kaip dangus mėlynuos...
Vakarais neužmigsi — klausysi
Mūs kolūkio gražiausios dainos.

Čia kalnai akmenėliais nusėti,
Bičių dūzgesiu grikiai žydės...
Moka žmonės dainuot ir mylėti,
Moka žmonės čia dirbt iš širdies.

Mano tėviškę rasi be kelio —
Tave Nemunas senas atves...
Visas pulkas lieknučių pušelių
Bėgs krantu pasitikti tavęs.

D. Urnevičiūtė

VASARVIDŽIO BYLA

Vasarvidžio žvaigždės mirga padangėj,
ir žalsvas mėnulis žvelgia pro langą

Pavargusią galvą paremki ant rankų
ir žvilgsnį įsmeiki į tolimą dangų.

Pušynas nuščiuvo. Ir miškas nutyla.
Širdis tik nerimsta ir pradeda bylą.

Bet ką ji tau kalba? Ką ji tau sako?
Rodos, apglėbtum iš karto visatą.

Rodos, sutaptum su jos amžinybe
ir širdžiai neramiai atrastum ramybę.

Įremtum į dangų pavargusią galvą
ir tyliai klausytum, ką amžiai tau kalba.

Tada gal atrastum šioj žemėje taką,
ir džiaugsmas pagautų, kad dar širdis plaka,

Ir būtų ramu tau. Ir būtų tau gera.
Taip dulkės ir žvaigždės sudaro visatą.

Kazys Boruta

Žuvusių laivų miestas

Mažutis Karakroso miestelis įsikūręs nedidelėj uolėtoj saloj, kuri stūkso ties vakariniais Airijos krantais. Pro salą praūžia visi Atlanto vėjai, o jos krantus skalauja Golfo srovės vandenys. Tai ši didžioji vandenyno srovė išgarsino miestelį.

Mūsų amžiaus pradžioje Karakrosas buvo laikomas originaliausiu miestu pasaulyje. Miško saloje nėra, ir visi Karakroso namai buvo pastatyti iš laivų nuonuolaužų, kurias Golfo srovės bangos išmesdavo į krantą. Laivai, sudužę visai kitose vietose, patekdavo į galingą vandenyninę srovę, kuri juos atgabendavo prie vakarinių Airijos krantų. O Siaučiant didelėms audroms ar esant tirštam rūkui, neretai suduždavo laivai ir prie Karakroso.

Pirmasis namas buvo pastatytas iš anglų fregatos, sudužusios prie Karakroso 1740 m., korpuso. Per pusantro šimtmečio žmonės išardė 17 didelių medinių laivų korpusų.

Bitės nepaiso saulės laiko

Tamsioj dėžėj iš Niujorko į Paryžių lėktuvu buvo atgabentas bičių spiečius. Bityne joms buvo paruoštos vaišės — sirupo dubenėliai. Jie būdavo išstatomi kiekvieną vakarą tuo pačiu laiku. Bitės laikrodžio tikslumu skrisdavo vakarieniauti.

Kartą po tokios eilinės "vakarienės" bitės tuo pačiu keliu buvo grąžintos į New Yorką. Ten jos buvo įkurdintos panašiose kaip ir Paryžiuje sąlygose. Perskridimas truko 19 val., laiko skirtumas sudarė 6 val. Taigi bitės pateko į Niujorką dar toli gražu prieš kitos dienos "vakarienę". Bet prie sirupo dubenėlių jos atskrido pagal Paryžiaus laiką.

Vadinasi, bitės "pralenkia" laiką, ignoruodamos tokius įprastus orientyrus, kaip saulė ir žvaigždės. Gal būt, jos vadovaujasi periodišku kokių nors kosminių spindulių poveikiu, kuris per "paslaptingus jų organizmo agentus" informuoja, kad jau metas vaišintis.

Pasaulio miškai

Daugiausia miškų pasaulyje turi Tarybų Sąjunga — 8,300,000 kvadratinių kilometrų, Brazilija (4.8 milijono kilometrų), Kanada (3.4 mln. km.), ir JAV (2.5 mln. km.).

Tačiau kitaip atrodo miškų procentas, palyginus su visu šalies plotu. Šiuo atžvilgiu miškingiausios yra Saliamono salos (92.4 proc. ploto), Prancūzų Gvijana (87.8 proc.), Liberija 81.7 proc.), Malaizija (80.4 proc.) ir Kosta Rika (78.3 proc.). Mažiausia miškų turi Jungtinė Arabų Respublika, kurios yra 10 kv. km miško. Toliau seka Islandija (0.02 proc. ploto), Saudi Arabija (0.3 proc.), Jemenas ir Jordanija (0.8 proc.), Pietų Afrikos Sąjunga (1.0 proc.).

PHILADELPHIA, PA.

Ne viskas tvarkoje

Šiame Laisvės varpo mieste ne viskas tvarkoje. Dėl stokos lietaus, Delaware upėje vanduo nuslūgo taip žemai, kad net iš Atlanto sūrus vanduo pradėjo sparčiai artintis prie Filadelfijos miesto geriamojo vandens pumpų. Daugelis nusiskundžia, kad jau dabar gerdami vandenį jaučia marių druskos skonį.

—:—

Jau 3 mėnesiai kaip negrai pikietuoja Girard kolegiją, reikalaudami įsileisti ir negrų našlaičius berniukus. Negrai pasiryžę kovingai sulaužyti seną S. Girard paliktą testamentą, kad į kolegiją bus priimami tik balti berniukai. Prieš kelerius metus šis negrų ginčas buvo atsidūręs net JAV Aukščiausiajame teisme, kuris savo nuosprendyje pareiškė, kad negalįs laužyti S. Girardo palikto dokumento. Dabar miesto burmistras J. Tate, gubernatorius Scranton ir keli įžymūs advokatai pasiuntė bylą vėl teismui spręsti.

Rugpiūčio mėnesio pradžioje atvyko į Filadelfiją ir žymusis negrų išsilaisvinimo vadas dr. Martin Luther King, kurio kalbos klausyti miesto aikštėje susirinkusi apie trejeto tūkstančių minia griausmingai savo vadą sveikino. Daktaras L. M. King pareiškė, kad jisai viskuo gelbėsiąs įvykdymui integracijos Girard kolegijoje ir kitur iškovojimui pilietinių teisių.

Beveik kiekvienam asmeniui tenka daugmaž susijaudinti minint savo gimtadienio sukaktį, o ypatingai sulaukus gilios senatvės. Atžymėjimas didelės krūvos metų būna daug malonesnis ir reikšmingesnis negu jaunatvėje. Šio rugpiūčio mėn. 29 d. minės savo gimtadienį pažangus ūkininkas, spaudos rėmėjas A. Ramanauskas. Jisai kviečia visus savo bičiulius ir pažįstamus ir žada gražiame savo ūkio sode pavaišinti skaniais pietumis. Šilti pietūs bus duodami 1 val. dieną.

"L." Reporteris

Esame užprašyti

Vasara taip greit bėga, rūpinamės, kad bent ko svarbaus nepamiršti. O tų svarbių dalykėlių labai daug. Laimingi tie, kurie sugebėjo net Lietuvą aplankyti, savo akimis pamatyti, kas ten veikiama, kas ten padaryta, ir ko dar siekiama. Jie turi labai daug puikių prisiminimų iš matytų ir girdėtų naujenybių. Kurie nepajėgėme aplankyti tėvų žemelę, stengsimės aplankyti draugą Antaną Ramanauską jo sukakties minėjime. Ten bus daug svečių, net ir iš Lietuvos tik ką sugrįžusių. Sužinosime iš jų daug, daug naujenybių.

Draugai Ramanauskai netoliausia gyvena, tik biskį už Sellersvillle, Pa. Juos ir susirasti nesunku. Philadelphiečiai važiuoja keliu 309. Pervažiavę Sellersville, kelias 563 suka po kairei, už apie poros mylių ras keliuką **Lonely Rd.**, suka po kairei ir už kokio bloko bus sutikti kaip mieli svečiai.

Draugai Ramanauskai nuo senų laikų myli pažangiečius, rūpinasi jų reikalais. Broniutė Ramanauskienė su savo draugėmis visuomet surengia puikias vaišes. Jų sodelis tam labai tinkamas. Tai ir baigsim vasarines išvykas. Nepamirškime, kad esame širdingai užprašyti, ne tik philadelphiečiai, bet ir iš daug toliau, per gerbiamą Antaną ir Broniutę Ramanauskus. Aš tai būsiu pirma visų.

R. M.

Pittsburgh, Pa.

Mirtis retina mūsų eiles

Liepos 26 d. mirė Jonas Mikeška, sulaukęs 71 metų amžiaus.

Jonas Mikeška gimė Lietuvoje, Mickoniškių kaime, Kauno rėdyboje. Į Ameriką atvažiavo 1914 metais ir visą laiką gyveno Pittsburghe. Skaitė pažangią spaudą — "Laisvę." Priklausė prie LLD 87 kuopos, LDS 142 kuopos (pirmiau buvo LDS 145 kuopos finansų sekretorius) ir per daugelį metų daug dirbo ir buvo Lietuvių Mokslo Draugijos direktorius. Visur pažangiajame lietuvių judėjime veikė, kiek galėjo.

Buvo pašarvotas Brusco šermeninėje. Karstas skendėjo gėlėse. Buvo daug gražių gėlių vainikų nuo draugijų, giminių ir šiaip draugų bei pažįstamų, su kuriais gražiai sugyveno.

Lankytojų šermeninėj buvo daug. Liepos 29 d. pirm išlydėjimo į kapines šermeninėj atsisveikinimo kalbą pasakė J. Mažeika. Į kapines palydėjo daug žmonių—13 automašinų. Kapinėse tinkamą kalbą pasakė J. K. Mažukna, apibūdindamas velionio gyvenimą ir darbuotę. Palikus amžinai ilsėti velionį gražiame kalnelyje, laisvose Lietuvių Kapinėse, kur daug mūsų brolių ir sesučių jau ilsisi amžinai, visi palydovai buvo užprašyti į Lietuvių Mokslo Draugijos svetainę, kur visiems buvo suteikti labai geri-skanūs pietūs.

Po gyvenimo vargų ir rūpesčių, ilsėkis, Jonai Mikeška, amžinai, o tavo žmonai Sophijai, sūnui Albertui ir broliui Juozui širdingiausia užuojauta.

J. M.

CLEVELAND, OHIO.

LLD 15 Apskrities reikalai

Jau keletas metų kai šios apskrities konferencijose keliamas klausimas apie suvienijimą abiejų Clevelande veikiančių LLD kuopų, tai yra 2 ir 190.

Kaip visuose klausimuose, taip ir čionai, pasireiškė dvi pusės: vieni sako, kur vienybė, ten ir galybė, o kiti sako, kad vienam fin. sekretoriui bus sunku išrinkti duokles iš virš 100 narių, žinant, kad apie pusę jų reikės aplankyti, kad gauti duokles, kitaip jie išsibrauks, nes dėlei mums žinomų priežasčių jie mažai kur lankosi.

Kadangi šių metų apskrities konf. didele dauguma balsų nutarta minimas kuopas suvienyti, tai nežiūrint kaip kuriam tas klausimas atrodė, turime būti demokratais, pasiduoti daugumai, dėti visas pastangas, kad tas tarimas būtų kuo sėkmingiausia pravestas.

Apskrities komiteto pareiga žiūrėti, kad abi kuopos sušauktų savus susirinkimus, kuriuose tą klausimą plačiai apkalbėtų ir užgirtų. Tuomet apskrities komitetas metų pabaigoje sušauks abiejų kuopų narius į bendrą susirinkimą, kuriame turės būti išrinkta kuopos valdyba sekantiems metams. Taip nuosekliai dirbdami išvengsime nuostolių.

-:- -:- -:-

Skaitau su pamėgimu "Laisvėje" Prano Stikliaus raštus apie Zanavykų rajono veikimą 1905 metais Lietuvoje. Gali būti man tie raštai žingeidūs todėl, kad gerą dalį ten suminėtų veikėjų teko pažinti, o su kai kuriais ir kontaktų turėti. Nemažai svarbių pasitarimų turėta ir Stiklių namuose, kuriuose tik Ona Stikliutė, vėliau Vikšrienė Chicagoje, ką aktyviai dalyvaudavo.

Už tokį senų laikų prisiminimą ir tų įvykių aprašymą Praną reikia pasveikinti.

-:- -:- -:-

Man atrodo nepraktiška, kuomet LLD Centras naujomis knygomis aprūpina pirmiausia mūsų redakcijas. Pavyzdžiui, jau virš mėnuo laiko "Laisvėje" tilpo recenzijos apie "Lithuania Past and Present", kiek vėliau tilpo "Vilnyje". O. kaip yra su kuopų nariais? Kada jie gaus tą knygą, visos tos recenzijos bus užmirštos. Nejaugi kuopų nariai laikomi antros klasės piliečiais.

J. Žebrys

Red. pastaba. Kiek mums žinoma, tas įvyko tik todėl, kad LLD CK sekretorius buvo Lietuvoje. Dabar jau jis grįžęs ir kuopoms siuntinėja knygą.

Waterbury, Conn.

Lietuvių Piliečių Politinio Klubo susirinkimas įvyksta kiekvieno mėnesio pirmą penktadienį po pirmos. Taip ir šitas praėjęs susirinkimas įvyko rugpiūčio 6 dieną. Į susirinkimą narių atsilankė ne per daugiausia, tur būt dėl to, kad buvo perdaug šiltas vakaras.

Iš valdybos ir finansų sekretoriaus raportų paaiškėjo, kad klubo sergančių narių yra daug—net 17, nors oras dabar yra šiltas ir gražus. Pranešė, kad liepos mėnesį mirė du nariai — Antanas Gružinskas, gyvenęs Waterbury, ir Juozas Šunskis, gyvenąs Amsterdam, N. Y. Abu buvo jau gerai pagyvenę.

Nuo šių metų pradžios jau mirė 13 klubo narių.

Tarpe kitų raportų, buvo ir pikniko komisijos raportas, kuri pranešė, kad piknikas įvyks rugpiūčio 15 d., sekmadienį, Belleview Park, 36 Lakewood Rd., Waterbury. Prasidės 12 val. dieną ir tęsis iki 9 val. vakare.

Šokiams gros geras orkestras. Šeimininkės gamins skanius užkandžius ir bus visokių gėrimų — stipresnių ir minkštesnių, nes klubas visuomet gauna pilną leidimą visokiems gėrimams pardavinėti.

Komisija raportavo, kad pikniko tikietai gerai platinasi, ir mes tikimės turėti nemažai publikos.

Kviečiame visus klubo narius ir nenarius ir jų šeimynas, taipgi visą publiką —vietinę ir iš apylinkės — atsilankyti į šį parengimą ir praleisti laiką smagiai su kitais žmonėmis. Lietus ar giedra, vis tiek parengimas įvyks.

Visus kviečia klubo valdyba.

Komisijos narys

MIAMI, FLA.

Iš mūsų kalendoriaus

Šie įvykiai jau praėjo, bet verti suminėjimo.

Gegužės 13 d. Jonas ir Marija Kočiai ir Z. Zeivis su žmona išvažiavo vakacijoms po Europą pavažinėti. Žinoma, jų tikslas buvo ir savo gimtinį kraštą — Lietuvą atlankyti. Kalbėjomės tarp savęs ir laukėme jų grįžtant, tikėdamies gražių įspūdžių iš jų kelionių sulaukti.

Pagaliau jie grįžo ir mūs nesuvylė. Jie Vienoje klubo sueigoje patiekė labai gražių įspūdžių. M. Kočienė daugiausiai kalbėjo apie jų kelionės patyrimus, apgailėdama pridūrė, kad perdaug laiko praleido kitose šalyse, o pėrmažai pasiliko dėl Lietuvos. Puikiai nupiešė priaugančią jaunąją kartą. Jonas Kočius taipgi pridėjo keletą žodžių, kur savo brolį sutiko pirmąkart po 50 metų. Z. Zeivis trumpai tarė keletą žodžių, paaiškindamas, kad platesnis kelionės aprašymas tilps spaudoje.

Liepos 12 d. Jonas Smalenskas ir A. P. Gabrėnas taipgi išskrido atlankyti savo gimtinę šalį Lietuvą ir dalyvauti Lietuvos T. S. R. 25 metų sukakties dainų šventėje. Šiuos žodžius rašant teko sužinoti, kad šie du draugai jau sugrįžę Dėdės Samo žemėje. Čia taipgi laukiam gražių įspūdžių, ir tikimės nebūsią suvilti.

Liepos 28 d., kaip ir visuomet, LLD 75-ta kuopa turėjo gražią sueigą, kur buvo patiekti skanūs pietūs ir atliktas posėdis - pasitarimas. Nors pasitarimas buvo trumpas, bet kai kas ir naudingo apkalbėta. Juozui Svarstui pastebėjus, kad dienraščiui "Vilniai" reikalinga parama, tuoj tapo nutarta suruošti kokį parengimą artimoj ateityje tam tikslui.

Po susirinkimo Z. Zeivis davė ilgoką raportą iš kelionės Tarybų Lietuvoje. Įspūdžiai buvo interesingi ir, jam užbaigus, sueigos dalyviai karštai jį sveikino.

Aido eroras nuo šio mėnesio 14-tos pradės pamokas, nes rengiasi prie rudeninio koncerto. Praktikos atsibus, kaip ir pirmiau, šeštadienio popiečio pirmą valandą. L. S. Klubo svetainėj.

Liūdnas Prisiminimas

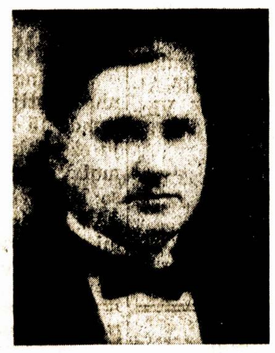

Antanas Balzar

Mirė Rugpiūčio-August 13, 1963

Jau dveji metai kai jis paliko mus. Tavęs niekad nepamirš giminės, draugai ir aš

—Mary A. Balzar Clee

Miami, Fla.

PHILADELPHIA, PA. & VICINITY

Help Wanted—Male

AUTO METAL MAN
HARRY GERLACH, INC.
1625 N. Willington St.
PO. 3-3980
(57-65)

STEEL FOUNDRY
FLOOR MOLDER
PENN STELL COMPANY
Front & Penn Sts.
Chester, Pa.
(62-64)

PHARMACIST
Steady relief, pleasant working conditions. Flexible hours.
MA. 6-1250
(63-64)

ELECTRONICS
Parts Counter Man
Experienced. Apply Mr. Love.
RESCO
701 Arch St. WA. 5-5840.
(63-65)

Business Opportunities

DRUG store busy intersection. Modern fixtures. Well stocked. Priced for quick sale to settle estate. Call Mrs. Katz. MA. 6-2000.
(63-66)

Owner-Operators with Tractor or Tractor and Flat Trailers to haul Steel in 7-State area call.
MAWSON & MAWSON, INC.
Langhorne, Pa. 215-757-5188.
(62-66)

REAL ESTATE

CHURCHVILLE. For Sale 1 large shop, make Gd garage or body shop. Heated, plenty of light. Also 8 room house, Ht. and bath, on same lot. 522 Busetleton Pike. Call EL. 7-1134,
(63-65)

Warrington. Stone front split, 4 bedrooms, 2½ baths, den, family room. F/P, ultra modern kitchens. SS & S, drapes, 2-car garage. 1 acre. Low equity. DI. 3-0259.
(63-66)

PHILADELPHIA, PA. & VICINITY

HELP WANTED MALE

MOLDMAKER
For plastic Co. 2 or more years experience in making, altering and repairing complex mold. Ability to plan and layout work, read and interpret drawings and work to extremely close tolerances. Call TU. 4-6421.
(56-65)

AUTO MECHANIC
Electrical experience preferred. Modern equipped shop.
Call—
JOHN AUTO ELECTRIC & PARTS
Media, Pa. — 565-2432.
(62-64)

MOLDER
Experienced on Green Sand Machine Molding.
Used to production on Non-Ferous Castings.
SK. 7-6961.
(57-64)

SHOEMAKER
1st class.
Good opportunity for man to own his own business.
Call—
NI. 4-7469. NI. 4-1767 or 696-3300.
(62-66)

DIE REPAIR
Need men. Experienced in repairing medium sized blanking, compound and progressive dies.
Steady work. Good benefits
DENNIS MITCHELL INDUSTRIES
4424 Paul St.
(62-64)

BRICK LAYERS—1st CLASS
Year round work.
Call between
9 & 4:30. TR. 4-3882.
DAMBRO CONTRACTORS
(62-64)

ELECTRIC TECH. Urgent need for trade or tech. schl. grad. Transistor or digital knowledge.
$80 to $145.
ALCO E/A
1420 Walnut. KI. 5-5828.
(63-64)

UPHOLSTERER
Experienced on custom work, full or part time. Good pay.
K. HOSS
1311 N. 5th St.
PO. 3-7102.
(63-66)

MACHINIST
Tool and Die Maker.
Experienced all around.
RMF, INC.
Henderson Rd. & Queens Dr.
King of Prussia, Pa.
(63-69)

COOK
Experienced only, for chestnut hill restaurant, small menu, plain cooking, hours 11 A. M. to 8 P. M. Must have own transportation.
Call CH. 7-3450.
(64-68)

NIGHT MAN
Good sweet dough, Danish, experienced. Good working conditions. Steady employment all year round.
DE. 4-3435
(64-68)

ELECTRIC REPAIRMAN
Experienced in fractional Horsepower Motors.
SA. 6-6800
(63-67)

MANAGEMENT TRAINEE
For retailing. Opportunities for college trained men who want rapid advancement to management. Responsibility with a real future. Contact G. L. SCHMIDT, Mgr. F. W. WOOLWORTH CO., Bala-Cynwyd Shopping Center, City Line Ave.
(62-64)

MACHINIST
Tool & Die Maker
Experienced all around.
R. M. F. INC.
Henderson Rd. & Queens Drive
King of Prussia, Pa.
(62-66)

ENGINEER

Excellent opportunity for recent college graduate with M. E. degree to affiliate with leading utility in divisions located in Harrisburg. Training Program includes distribution design, economic evaluations, new business studies & operational procedures. Klowledge of basic engineering & economics required. Chance to ultimately qualify for top management positions in the company. Excellent fringe benefits. Send replies to personnel assistant.

THE UNITED GAS IMPROVEMENT CO.

1401 Arch St., Phila., Pa. 19105
(63-68)

PHILADELPHIA, PA. & VICINITY

HELP WANTED MALE

SHEET METAL MECHANIC
1st class. Able to work.
Electronic chassis and precision Sheet metal work.
Call between 8—4:30 P. M.
609 - NO.3-5042.
(62-67)

MOLDERS
All types. Pouring foreman, Pattern maker, Slinger Operator. Good wages and fringe benefits.
WERNER FOUNDRY
Landsdale, Pa.
An equal opportunity employer.
(58-64)

CABINET MAKERS
Experienced on store fixtures
Apply
ANTHONY DeCRESCENZO
1324 So. 20th St.
Philadelphia, Pa.
(58-64)

ASBESTOS SIDING MACHINES
for new construction.
Experienced Mechanics only.
KRUM ROOFING CO.
134 Tyson Ave., Glenside,
Mr. DeGraw. TU. 4-7593.
(64-66)

MACHINE SHOP FOREMAN
Experienced man needed to supervise 10-15 Main shop. This is a permanent position with North Philadelphia Machinery Manufacturer, write Box V7, 711 Jefferson Bldg., Philadelphia, Pa. 19107.

Help Wanted—Female

WOMAN
Luncheontte wor, Hoagies, Milk Shakes, etc., Full time night work.
Apply in person.
7726 W. Chester Pike, Upper Darby.
JIM'S STEAK HOUSE.
(64-65)

HOUSEKEEPER, assistant over 30, some cooking and care of elderly adult. Pleasant home on temple campus. Sleep in. 6 days, Own room and bath. 30 weekly.
PO. 3-3950.
(64-65)

HOUSEKEEPER
Modern home. Must be capable, experienced, like children, and have good references. Live in or few nights. No cooking. ME. 5-1878.
(63-65)

OPERATOR
Experienced only. Custom made fabric slip covers. Steady work year round. Air-cond. Shop. Paid vacation and holidays.
WA. 2-1824
(63-65)

OPERATOR
Experienced only. Custom made slipcover, pillows and box pleats. Steady work year round. Air-cond. shop. Paid vacation and holidays. Call WA. 2-1824.
(63-65)

SEWING MACHINE OPERATOR
Micky Maculuso needs zipper setters and experienced operators. Call
609-461-1554.
(63-65)

Experienced SEWING MACHINE OPERATORS. Special machine and single needle. Union Shop. Vacation and holidays. Apply
GLASSBORO SHIRT CO.
60 N. Delsea Dr., Glassboro, N. J.
TU. 1-2772
(63-64)

HOUSEWORK
Plain cooking, light laundry.
5½ day week.
Must be experienced.
Good salary. Sleep in or out.
TU. 4-0133.
(63-64)

NURSE, RNs & LPNs, occupational Therapist. Good surroundings and salary. All shifts. Please call Mrs. M. Sutphin 1-609-665-9500. MAPLE SHADE NURSING & CONVALESCENT CENTER, Rt. 38 & Mill Rd., Maple Shade, N. J.
(60-68)

WOMAN
Care of handicapped. Answer phone, cook 2 meals per day. $50 week.
Thursday off.
4913 Chapel Ave.
Merchantville, N. J.
1-609-NO. 3-0917. (62-66)

WAITRESSES
Neat appearance, experienced. Day work.
Apply in person.
ASTOR DINER
18th & Belfield
(62-64)

Worcester, Mass.

Apšvietos popietė

Rugpiūčio 15 dieną įvyks LLD 11-os kuopos ir Aido choro bendrai ruošiamas banketas gražiajame Olympijos parke, didžiojoje salėje..

Abi organizacijos yra peržengusios jau suvirš 50 metų kultūrinėje veikloje.

LLD 11 kuopa pagrįstai didžiuojasi 50 metų kultūros ir apšvietos srityje nueita kelione, kurioje buvo įvykdyta šimtai prakalbų, prelekcijų ir daugybė skirtingais obalsiais gražių apšvietos darbų.

Aido choras taip pat yra žinomas ne tik dainavimu bei operečių statymu, taipgi ir mūsų veteranų solistų ir duetų dainavimu per 50 metų lietuvių kolonijose.

Graži Aido choro atstovybė dalyvavo ir Lietuvos 25-ųjų metinių Dainų šventėje. Tai buvo džiaugsminga 25 metų pergalės prieš kruvinąjį fašizmą diena.

Šiame bankete jau girdėsime ir sugrįžusių iš Lietuvos turistų pranešimus apie Dainų šventę ir kitus jų įspūdžius.

Pietūs prasidės 1 valandą. Prašome pribūti laiku.

J. M. L.

Hartford, Conn.

Mirė Antanas Kiškiūnas

Po ilgos ir sunkios ligos liepos 31 d. ligoninėje mirė Antanas Kiškiūnas. Paliko liūdinčią žmoną, po tėvais Oną Petraičiukę, tris sūnus, seserį ir anūką. Palaidotas Rocky Hill, Rose Hill Memorial Park. Palaidotas laisvai, nes velionis jau nebuvo religingas.

Į šią šalį atvyko jaunas būdamas, ir tuoj stojo į gretas tų, kurie kovoja už darbininkų reikalus, ir iki gyvybė užgeso jis buvo progresyvių eilėse, visuomet rėmė darbininkų judėjimą ir spaudą, pagal išgalę ir sirgdamas. Velionio sveikata nuo seniai buvo pašlijus. Jis skaitė "Laisvę" ir buvo LLD narys.

Užuojauta jo žmonai ir sūnums, o tau, drauge, lai būna lengva šios šalies žemelė.

J. M.

Lawrence, Mass.

Apie parengimus

Lawrence miesto progresyvių lietuvių būrelis energingai veikia. Jie surengia čia parengimus ir kitur dalyvauja. Štai parengimų sąrašas.

Balandžio 21 dieną turėjome parengimą minėjimui Lietuvių Literatūros Draugijos 50-ties metų sukakties. Kalbėjo K. Petrikienė.

Birželio 20 dieną Maple Parke įvyko Massachusetts valstijos apskričių piknikas. Jis buvo pasekmingas. Padaryta pelno.

Liepos 4 dieną įvyko spaudos piknikas Ramova Parke, Montelloje. Lawrenciečiai nuvažiavome busu, dalyvavo apie 60 žmonių iš mūsų miesto.

Nežinau, kodėl pikniko komisija nepaminėjo lawrenciečių. Mes pardavėme už $55 įžangos tikietų. Moterų stalui mūsų draugės davė dovanų, už kurias buvo sukelta $50. Reiškia, lawrenciečių pastangomis sukelta $105.

Rugpiūčio 22 dieną įvyks spaudos piknikas Olympia Parke, Worcesteryje. Mes jau turime nusamdę busą važiavimui į pikniką. Norintys važiuoti matykite komisijos narius: Joną Kodį arba Igną Čiuladą. Busas išeis 11:30 priešpiet nuo L. Ū. Klubo, 41 Berkeley St.

Spalio 3 dieną Maple Parke, Methuenuose, yra rengiamas banketas "Laisvės" naudai. Pietūs bus duodami 1:30 dieną. Prašome atsilankyti iš kitų kolonijų, nes lawrenciečiai dalyvauja kitų kolonijų parengimuose. Lauksime skaitlingo atsilankymo.

V. Kralikauskas

Iš K. Karosienės prakalbos

Rugpiūčio 8 d. visa "Laisvės" salė prisipildė publika. Ji susirinko išgirsti pranešimą įžymios veikėjos Ks. Karosienės iš pasaulinio Taikos kongreso ir pasitikti sugrįžusius iš Lietuvos antrosios grupės turistus.

Pirmininkaujanti Valentina Nevinskienė pirmiausia pakvietė turistes Nelę Ventienę ir Juliją Lazauskienę. Jos sakė: Esame nepasirengusios kalbėti, tačiau bandysime pasidalyti su jumis įspūdžiais, įgytais Lietuvoje.

Abidvi draugės perdavė mums linkėjimus nuo Lietuvos liaudies.

Julija Lazauskienė sakė: Džiaugiuosi, kad turėjau progą dalyvauti jubiliejinėje Dainų šventėje. Tai gražiausias įspūdis mano gyvenime. Jis pasiliks širdyje amžinai.

Nelė Ventienė sakė: Jau kelios dienos kai sugrįžau. Dar vis negaliu susikaupti. Atrodo, kad aš vis dar esu toje didžioje dainininkų minioje. Džiaugiuosi, kad turėjau progą dalyvauti, ir esu dėkinga Lietuvai, kad mus pakvietė į tą didžiąją šventę, kur teko dainuoti kartu su tūkstančiais Lietuvos dainininkais. Po Dainų šventės aplankėme savuosius. Vėliau pakeliavome plačiau po Lietuvą. Pasebėjau didelį skirtumą, kai prieš kelerius metus lankiausi Lietuvoje. Daug mačiau naujo. Tarybinė Lietuva plačiai žengia pirmyn visose gyvenimo srityse.

Nelė pakvietė į estradą S. Sasna, K. Čeikauskienę, O. Čepulienę ir adovanojo jas lietuviškomis juostomis.

Paskui kalbėjo Ksavera Karosienė. Grįždama iš Taikos kongreso, ji buvo sustojus ir Lietuvoje. Trumpai papasakojo apie Lietuvą. Sakė, kad šiemet Lietuvos derlius labai gražus, o su derliumi kyla ir kolūkiečių gyvenimas. Iš viso Lietuva aukštai pakilusi visose srityse.

Kaip žinia, K. Karosienė yra įžymi visuomenininkė, kovotoja už pasaulinę taiką. Ji dalyvavo neseniai ivykusiame pasauliniame Taikos kongrese Suomijoje. Kalbėtoja sakė, kad kongresas buvo sušauktas svarbiu momentu. Papasakojo apie labai įspūdingą jo eigą. Kongrese dalvvavo 1.500 delegatų nuo 98 šalių. Visi delegatai vieningai pasisakė prieš kara. Delegatai pasižadėjo vykti į visas šalis ir kovoti už taiką. iVetnamo delegacija sakė: "Mūsų šalis nenori jokių derybų su Amerikos imperialistais, o reikalauja, kad Amerika kuo greičiausiai ištrauktų savo militarines jėgas iš Vietnamo ir paliktų mums patiems savo šalies reikalus susitvarkyti. Daug delegatų pareiškė, kad jų šalys nori nusikratyti Amerikos dominacija, ypatingai Afrikos šalys.

Iš kongreso Amerikos delegacija nuvyko į Rytų Vokietiją. Tuo laiku ten buvo atžymėta 20-oji metinė nuo karo pabaigos ir Potsdamo sutarties sukaktis.

Įvykusioje konferencijoje plačiai apdiskusuota 1945 m. Potsdamo sutartis, kurioje buvo pasakyta, kad Vokietija liks neutrali ir kad jai nevalia bus ginkluotis. Buvusieji Tarybų Sąjungos talkininkai kare prieš Vokietiją—JAV, Anglija ir Prancūzija — šią sutartį sulaužė. Šios šalys gelbėjo Vokietijai ginkluotis. Ir dabar šios šalys pasimojo Vakarų Vokietiją apginkluoti atominiais ginklais. Tokia dabartinė pasaulinė padėtis nieko gero nežada.

Kalbėtoja kvietė visus visais galimais būdais kovoti prieš karą. Siųsti prezidentui Johnsonui laiškus, reikalaujant sustabdyti karą Vietname, kad žmonija galėtų gyventi ramiai, taikiai — kad neįvyktų pasaulinė tragedija.

Prakalbose aukų surinkta $113.00.

Moterų Klubo koresp.

V. B.

Mieste pasidairius

Vyriškų Rūbų Siuvėjų unija pasipriešino Liberalų partijos užgyrimui respublikono Lindsay kandidatūros į miesto majorus. Unija sako, kad Lindsay yra Niksono ir Rockefellerio kandidatas.

Kada nors rudenį įžymus negrų vadas Dr. King atvyks į mūsų miesto Harlemą pamobilizuoti negrus kovai už savo teises. Sakoma, kad kongresmanas Powell labai priešingas tokiam Kingo apsilankymui. Mat, jis, Powell, nenori Harlemo negrų vadovybę užleisti kam nors kitam. Taip aiškinama komercinėje spaudoje.

New Yorko Kriminalinių ir Civilinių Teismų Susivienijimas sudarė komisiją, kuriai žmonės galės pasiskųsti prieš policijos žiaurumus. Gal tas padės sumažinti policijos savivaliavimą prieš civilinius žmones.

Miesto Moteriškų Rūbų Siuvėjų unijos nariai rašosi po laišku, kuris bus pasiųstas prezidentui Johnsonui.. Jie protestuoja prieš Vietnamo karą.

Kaip žinia, tos unijos vadovybė su Davidu Dubinskiu yra prezidento užsieninę politiką užgyrus. Eiliniai nariai nesutinka su tokiu savo vadų nusistatymu.

Pagal naują miesto nuomų kontrolės įstatymą nuomininkai turi teisę "streikuoti" ir nemokėti savininkams nuomų, eigu tie savininkai laikys namus apleistus. Nuomas jie mokės tiesiai teismui, o teismas iš tų pinigų apmokės lėšas tokių namų pataisymui.

Rep.

Truputis apie A. Balčiūną

Liepos 26 d. ryte atsikėlęs Antanas Balčiūnas ėmėsi ruošti pusrytį, bet atsisėdęs su dar neišgerta stikline rankoj, jis daugiau nesikėlė. Dešimtametė jo dukrelė Lynn atsikėlusi patėmijo, kad tėvelis nepaprastai atrodo. Skubiai ji nubėgo skersai gatvę pašaukti kaimynę, kuri iššaukė gydytoją. Gyvybė -jau buvo užgesusi.

A. Balčiūnas palaidotas liepos 30 d. Mount Olivet kapinėse, kur ilsisi jo pirmosios žmonos palaikai.

Vargu ar rasis Brooklyne lietuvis, kuris nebūtų turėjęs reikalo arba nepažinojęs A. Balčiūno. Tūlą laiką jis turėjo nejudamo turto (real estate) agentūrą. Vėliau jis išplėtė Varpo (Silver Bell) kepyklą.

Lietuvoje A. Balčiūnas kilęs iš Dusetų kaimo, Jiezno apylinkės, mažažemio valstiečio šeimos. Tėvui mirus, motina pasiliko su pulku vaikų dideliame varge. Kaip jis pasakodavo, daug kartų reikėjo eiti gulti be vakarienės, nes nebuvo ko valgyti.

Į Ameriką A. Balčiūnas atvyko, rodos, apie 1910 m. Lietuvą paliko dėl trijų priežasčių: skurdo, vedybų ir, žinojo, kad kiek paaugus, reikės eiti į caro kariuomenę. Jų kaimynystėje gyveno kiek turtingesnis bėdžius, turįs augesnę dukterį, bet neišgalis samdytis berno. Sumanė iškelti vestuves, nors Antanui tebuvo vos šešiolika metų. Per jaunas vesti, bet už stambesni mokestį klebonas pažadėjo gauti vyskupo leidimą. Būsimas uošvis aprūpino žentelį ir reikalauta triruble. Suspaudęs kišenėje tris rublius, šešiolikametis atvyko pas vietos vargonininką, kuris turėjo sudaryti vedyboms metrikacijas. Vargonininkas buvo kur tai išvykęs. Belaukiant, vargonininko žmona, nešina kūdikį, ėmė klausinėti, kodėl jis nori vesti. "Liepia!" aiškinosi būsimas jaunikis. Moteris patarė jam nesivesti, nebristi į dar didesnį vargą, kokiame ji pati buvo, o vykti į Ameriką arba kur į didesnį miesta. Išsigandęs jaunuolis nelaukė sugrįžtant vargonininko, pasitaręs su motina, pas gimines ir kaimynus pasiskolino pinigų ir iškeliavo į Ameriką.

Mokyklos A. Balčiūnas nelankė. Truputį pramoko rašyti ir skaityti pats. Amerikoje gyvenimas jaunuoli sutiko šiurkščiai. Dirbti pradėjo Pittsburghe plieno liejyklose. Darbas buvo ne jo spėkoms. Vėliau su draugu išvyko į Pennsylvanijos angliakasyklas. Ten dirbo iki jo draugą luitas suplojo. Išsigandęs paliko angliakasyklas, nuvyko į Waterburį, kur, kaip nekvalifikuotas darbininkas, dirbo sunkius ir mažai apmokamus darbus. Dirbo tabako auginimo ūkiuose ir kitur.

Prieš daugiau kaip 40 metų A. Balčiūnas apsigyveno Brooklyne. Vedė našlę Verbylienę, kuri turėjo duonos kepyklą. Būdamas sumanus ir neišsemiamos energijos žmogus, jis išstatė didelę kepyklą, kurioje ne vien duoną ir pyragus kepė, o, reikalui esant, jo erdviose krosnyse šeimininkės dideliems banketams po 20 ir daugiau didelių kalakutų iškepdavo. Už kurą ir pristatymą į vietą jis nieko neimdavo.

Su pirmąja žmona A. Balčiūnas išaugino sūnų Algirdą ir dukrą Rūtą, kuri su savo šeima gyvena San Diego, Kalifornijoje. Pas Balčiūnus dirbo ir jų name gyveno Radžiūnai. Netikėtai Radžiūnienė mirė. Kiek vėliau avarijoje žuvo Radžiūnas. Liko mažas Radžiūnų sūnukas. Balčiūnai užaugino berniuką kaip savo sūnų, kuris, Balčiūno sveikatai pašlijus, perėmė kepyklos biznį, kur ir dabar galima įsigyti skanios lietuviškos duonos ir pyragų.

A. Balčiūnas visą laiką buvo laisvų pažiūrų; biznio sumetimu niekam nepataikavo; jis buvo nuoširdus ir ištikimas savo draugams ir bičiuliams. Sveikatai pašlijus, pasitraukė iš biznio, apsigyveno ramiame Long Islando kampelyje — Rocky Point. Mirė sulaukęs 67 metų amžiaus. Jį vargino širdis. Praėjusią žiemą, gruodžio mėnesį, jį ištiko širdies smūgis. Daugiau kaip keturias savaites išbuvo po oksigenu. Daktaras sūnui Algirdui sakęs, kad tokiu atveju tik vienas iš tūkstančio išlieka. Būvant stipraus sudėjimo, jis išliko ir, rūpestingoje sūnaus ir marčios priežiūroje tikėjosi dar pagyventi, bet... nė nesusirgęs užmerkė akis.

Šermenėnje karstą gaubė labai daug gėlių vainikų, matėsi kortelių ir už mišias. Buvo palaidotas be religinių apeigų. Sūnus Algirdas prašė K. Petrikienę pakalbėti kapinėse, bet, pasitaikius tirštam važiuotės susigrūdimui, Petrikienė atvyko į kapines, kuomet karsjau buvo nuleistas.

Laidotuvės buvo šeimyninio pobūdžio. A. Balčiūnas savo draugų ir pažįstamų eilėse paliko gražius prisiminimus.

K. P.

Iš laiškų

1965 rugpiūčio 2

Nuoširdžiausiai sveikinu visą jūsų kolektyvą ir linkiu sėkmės darbe.

Šį laiškelį rašau su labai dideliu prašymu iš Lietuvos, ir būsiu jums labai dėkinga.

Turėjau dvi seseris Vilkaites. Jos yra Amerikos pilietės, gyveno Čikagoje. Prieš karą susirašinėjome, o dabar nieko apie jas nežinau, ir norėčiau, kad jūs padėtumėt man jas surasti. Viena jų—Vilkaitė Aldona, o kita Petronėlė, Vinco dukterys.

Mano adresas:

Plungės rajonas
Žem. Kalvarija
Vilkaitė-Turskienė
Valerija, Vinco

Pranešimas

PHILADELPHIA, PA.

LLD 10 kuopos susirinkimas įvyks Rugpiūčio-August 14 dieną, 2 val, popiet, ukrainų svetainėje, 715 N. 6th St. Nariai kviečiami skaitlingai atsilankyti, nes turime aptarti išvyką į Ramanauskų ūkį, Sellersvillėj, drg. A. Ramanausko gimtadieniui atžymėti.

Rugpiūčio-August 29 dieną mūsų kuopos nariai ir iš tolesnių sričių draugai deramai pagerbs savo seną draugą, ilgametį veikėją pažangiųjų lietuvių judėjime.

(68-64)

Ar jau nusisprendėte dalyvauti kilniame bankete?

Jau žinote, kad "Laisvė" rengia šaunų banketą savo redaktoriaus Rojaus Mizaros 70-osioms gimimo metinėms ir jam Lietuvos rašytoų suteiktam Rašytojo vardui pažymėti

Data—Rugsėjo-Sept. 5 d. Tai sekmadienis tarp dviejų nedirbamų dienų — prieš Labor Day.

Vieta — New National Hall, 261 Driggs Avenue, Brooklyno dalyje Greenpoint.

Bilieto kaina $6.00 asmeniui.

Kadangi banketas bus "keiterintas," tai į jį įeiti bus galima tik su iš anksto įsigytu bilietu.

Bilietą įsigyti reikia ne vėliau šeštadienio, rugpiūčio 28-os dienos, nes rengėjai pietus turi užsakyti savaite iš anksto — tokiam dalyvių skaičiui, kokiam bilietai iki pažymėtos dienos bus parduoti.

Paimti bei gauti pardavinėti, bet **neparduoti** bilietai turi būti sugrąžinti **ne vėliau rugpiūčio 28-os** dienos.

Už **parduotus** bilietus pinigai bei pranešimai apie jau **parduotus** bilietus turi būti prisiųsti irgi **ne vėliau rugpiūčio 28-os** dienos.

Rengėjai **negali** užsakyti pietų didesniam žmonių skaičiui, negu bilietų iki pažymėtos datos parduota, nes už kiekvieną perviršiaus porciją reikėtų užmokėti.

Prašome įsigyti bilietus **tuojau!**

Bankete turėsime ir trumpą sveikinimų ir dainų programą.

Padarykime šį banketą tikrai dideliu skambiu, pasekmingu!

Banketo komitetas

Taikos tragedija yra Washingtone

New Yorkas. — "The New York Times" redakciniame aprašydamas nepasisekimus septyniolikos valstybių nusiginklavimo konkonferencijos rašo: "Tragedija Ženevoje".

Tikrumoje, tragedija yra ne Ženevoje, o Washingtone. Ženevoje delegatai jau virš 250 turėjo sesijų, bet prie sutarties negalėjo prieiti.

Dalykas yra aiškus, kaip sako TSRS atstovas Carapkinas; TSRS nusiginklavimo pozicija aiški, bet ją trukdo Vakarų delegatai, o pirmoje vietoje JAV delegatai.

Senatorius Morse kritikavo Johnsoną

Washingtonas. — Sen. Wayne Morse, Oregono demokratas, smarkiai kritikavo prezidento Johnsono politiką Vietname ir sakė, jog skleidžiama petic i j a reikalaujant prezidento pasitraukimo. Jau esą gauta daugybė parašų tam.

—Pervažiavęs visą šalį aš patyriau, kad labai daug žmonių smerkia karo politiką ir patį prezidentą, — sakė sen. Morse.

Daugelis žmonių kaltina prezidentą karo vedimu kongreso neatsiklausus, sakė senatorius.

JAV VALDŽIA DAR NUSAMDĖ 15 LAIVŲ

Washingtonas. — Jungtinių Valstijų vyriausybė nusamdė 15 laivų nuo didžiųjų ežerų kompanijų veikimui Vietnamo kare. Tai viso iš privatinių kompanijų JAV vyriausybė tam tikslui jau yra nusamdžiusi apie 50 laivų.

Mirė žymus veikėjas

"The Worker" praneša, kad rugpiūčio 8 d. po ilgos ir sunkios ligos mirė V. J. Jerome. Šių žodžių rašytojui velionį teko per ilgus metus gerai pažinti. Tai buvo euergingas veikėjas ir vienas pačių įžymiausių Amerikos marksistų. Per per ilgą laiką jis buvo žurnalo "Political Affairs" redaktorius. Mirė sulaukęs 68 metų amžiaus.

1951 metais Jerome buvo suareštuotas su kitais Komunistų Partijos vadais ir, pasiremiant Smitho aktu, 1953 metais pasiųstas į kalėjimą. Ten jis išbuvo iki 1957 metų. Aišku, kad sunkus kalėjimo režimas palaužė jo sveikatą.

Velionis parašė visą eilę knygų, tarpe kurių yra "The Negro in Hollywood films" ir "Lantern for Jeremy". Liūdesyje liko žmona ir trys sūnūs.

Su Jerome mirtimi Amerikos darbininkų judėjimas neteko didelio švietėjo ir nuoširdaus kovotojo už taiką pasaulyje.

Rep.

Mirė V. Skodienė

"Long Lsland Press" praneša, kad rugpiūčio 5 dieną mirė Veronika Skodienė, Vinco Skodžio žmona, gyvenusi Merrick miestelyje. Palaidota religiniai St. Charles kapinėse.

Paliko seserį M. Laučius, sūnų ir anūkų.

Miesto tarybos narys Troy turi sumanymą. Jis nori, kad Sanitacijos Departamento dūdų orkestras būtų pavadintas Miesto orkestru. Jis mano, kad geresnio orkestro arba beno nebegalime norėti. Jis nori, kad taryba instruktuotų majorą Wagnerį tokį pavadinimą šiam orkestrui suteikti.

Užuojauta

Veronika Skodis

Mirė rugpiūčio 5 d., š. m.

Reiškiame gilią užuojautą vyrui Vincui, sūnui Billy ir anūkams, giminėms ir pažįstamiems.

—E. ir M. LIEPAI
Woodhaven, N. Y.